EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 01 29
COM(2025) 30 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

ES konkurencingumo kelrodis

ES konkurencingumo kelrodis

Europa turi daug ekonominių pranašumų, tačiau privalo dabar pat imtis veiksmų savo konkurencingumui atgauti ir klestėjimui užsitikrinti. ES turi visus išteklius, reikalingus norint pirmauti pasaulinėje ateities ekonomikoje. Ji turi neprilygstamų specialistų ir kvalifikuotą darbo jėgą, didelę privataus kapitalo bazę, žemyno dydžio bendrąją rinką, stabilią ir nuspėjamą teisinę aplinką, unikalią socialinę rinkos ekonomiką ir vadovaujasi teisinės valstybės principu. Pastaraisiais metais Europa pademonstravo įspūdingą gebėjimą atsakyti į virtinę krizių. Ji atlaikė pandemiją ir Rusijos energetinio šantažo sukeltą energetikos sektoriaus sukrėtimą. Ji padarė apčiuopiamą pažangą įgyvendindama dvejopą skaitmeninę ir žaliąją pertvarką ir nustatė naujas politikos kryptis bei sukūrė naujų finansavimo priemonių, padedančių ekonomikai atsigauti ir augti.

ES turi skubiai pašalinti ją stabdančias ilgalaikes kliūtis ir struktūrinius trūkumus. Jau daugiau kaip du dešimtmečius Europa dėl nuolat mažesnio našumo augimo nespėja su kitomis didžiosiomis ekonomikomis. ES atsilieka nuo JAV pažangiųjų technologijų srityje, o Kinija daugelyje sektorių ją pasivijo ir laimi lenktynes dėl pirmavimo tam tikrose naujose augimo srityse. Pagrindinė to priežastis – inovacijų stoka. Europai nesiseka savo idėjų paversti naujomis paklausiomis technologijomis ir tų technologijų integruoti į savo pramoninę bazę. Kartu Europos įmonių gebėjimą duoti atkirtį menkina vidaus sunkumai. Jas gniuždo didelės energijos kainos ir sunki reglamentavimo našta. Be to, veikimo pasaulinėje arenoje sąlygos tampa vis nevienodesnės dėl užsienyje pramonei teikiamų didelių subsidijų. Europa taip pat vis labiau priklauso nuo strateginių išteklių ir itin koncentruotų tiekimo grandinių.

Norint užsitikrinti, kad ES ateityje būtų ekonominės galios, investicijų traukos ir gamybos centras, skubiai būtinas ryžtingas Europos atsakas.

Pavojus kyla ne tik Europos ekonomikos augimui, bet ir jos modelio ateičiai. Jei Europa nepadidins savo našumo, ji rizikuoja įklimpti menko augimo kelyje, o tai reikštų mažesnes darbuotojų pajamas, mažesnę palankių sąlygų neturinčių asmenų gerovę ir mažesnes visų galimybes. Europą supa pasaulis, kuriame vyksta įtemptos galių lenktynės, konkurencija dėl technologinės viršenybės ir grumtynės dėl išteklių kontrolės. Šiame pasaulyje Europos konkurencingumas ir jos ginamos vertybės yra du neatsiejami dalykai.

Mūsų laisvė, saugumas ir autonomija kaip niekad priklausys nuo mūsų gebėjimo diegti inovacijas, konkuruoti ir augti. Tai bus esminiai ES technologinės ir energetinės pertvarkų finansavimo veiksniai. Jie padės užtikrinti, kad mūsų išskirtinis socialinis modelis išliktų tvarus. Jie taip pat padės Europai apsirūpinti ištekliais, reikalingais jos saugumui ir pasaulinei svarbai užsienio reikalų srityje užtikrinti. Būtina sudaryti įmonėms sąlygas klestėti ir užtikrinti, kad visų galimybės siekti sėkmės būtų vienodos. Konkurencingumo ir našumo didinimas bus derinamas su žmonių įgalinimu. Vienas iš galingų Europos konkurencingumo didinimo veiksnių – švari ekonomika. ES turi užsitikrinti tvarų savo klestėjimą bei konkurencingumą ir kartu išsaugoti savo unikalią socialinę rinkos ekonomiką, sėkmingai įgyvendinti dvejopą pertvarką ir išlaikyti savo suverenumą, ekonominį saugumą ir įtaką pasaulyje. Kaip įspėjo Mario Draghi, jei Europa susitaikys su laipsnišku suvaldomu ekonomikos smukimu, ji save pasmerks lėtai agonijai.

2024 m. vasario mėn. Europos verslo ir profesinių sąjungų atstovai patvirtino Antverpeno deklaraciją, kuria raginama nubrėžti pramonės kursą. **Lettos pranešime** ([1]) įspėjama, kad Europa turi daug labiau išnaudoti savo bendrąją rinką, nes priešingu atveju ji taps nebesvarbi pasaulyje, kuriame verda didžiųjų galių konkurencija. Prieš Europos

([1]) https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

Parlamento rinkimus vykusiuose viešuose debatuose deindustrializacijos pavojaus ir ekonominių sunkumų temoms labai daug dėmesio skirta visose valstybėse narėse. Remdamiesi Europos Vadovų Tarybos strategine darbotvarke, ES vadovai priėmė Budapešto deklaraciją, kuria raginama sudaryti Europos konkurencingumo susitarimą.

Kebli Europos padėtis taikliai išanalizuota Komisijos Pirmininkės U. von der Leyen prašymu parengtame **Draghi pranešime** ([2]). Jame įspėjama, kad Europa nebegalės kliautis daugeliu praeityje ekonomikos augimą palaikiusių veiksnių: didele išorės paklausa, lemiama atviros pasaulinės prekybos sistemos, prieiga prie pigių ir gausių iškastinio kuro energijos išteklių ir santykinio geopolitinio stabilumo laikotarpiu gautais taikos dividendais, suteikusiais ES vyriausybėms galimybę lėšas leisti kitiems prioritetams. Europos augimo varikliai stoja kaip tik tada, kai jai reikia didžiulių investicijų savo ekonomikai modernizuoti, žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai finansuoti ir savo saugumui užtikrinti. Draghi pranešime nustatoma aiški diagnozė ir pateikiama konkrečių rekomendacijų, kaip nukreipti Europą kitu keliu. **Atėjo metas imtis veiksmų**.

Naujoji Komisija turi jos pirmininkės politinėmis gairėmis pagrįstus plataus užmojo politinius įgaliojimus būti augimo ir investicijų Komisija. Konkurencingumas yra pačiame šių įgaliojimų dėmesio centre. **Šiame komunikate pristatomas artimiausių penkerių metų veiklos kelrodis ir išvardijami prioritetiniai veiksmai, kuriais siekiama į Europos ekonomiką įpūsti naujos gyvybės.**

Naujas inovacijų lemiamu našumu pagrįstas konkurencingumo modelis

Draghi pranešimas rodo, kad siekiant Europos atsinaujinimo svarbiausia – diegti inovacijas, kartu šalinant kitas augimą stabdančias kliūtis. Europos pramonės struktūra tapo statiška, joje vyrauja tradiciniai sektoriai, kuriuose moksliniams tyrimams ir inovacijoms išleidžiama mažiau nei technologijomis grindžiamuose JAV sektoriuose, ir tik nedaug startuolių su naujomis proveržio technologijomis pasiekia kritinę masę ([3]). Kadangi Europos gyventojų skaičius pagal prognozes mažės, ji negali tikėtis ekonomikos augimo dėl darbo jėgos didėjimo. Todėl našumą gaivinti reikia kuriant pažangiausias inovacijas ir investuojant į įgūdžius, o ne ribojant darbo užmokestį.

Kartu Europa turi kovoti ir su kitais jos konkurencingumą galinčiais stabdyti veiksniais. Perėjimas prie nuo iškastinio kuro nepriklausomos ekonomikos turi būti palankus konkurencingumui ir technologiškai neutralus, o perėjimas prie švaresnių energijos šaltinių turi sumažinti energijos išlaidas ir kainų nepastovumą. ES lygmens reglamentavimas turi būti proporcingas. ES taip pat turi plėtoti pramonę svarbiausiuose technologijų sektoriuose ir mažinti riziką, dėl priklausomybės kylančią jos saugumui ir atsparumui. Priešingu atveju geopolitinis netikrumas temdys mūsų įmonių perspektyvas ir neigiamai atsilieps investicijoms.

Kelrodžio tikslas – puoselėti prigimtines Europos stiprybes, užtikrinti naudojimąsi jos ištekliais ir šalinti europines bei nacionalines kliūtis.

Europa turi būti vieta, kurioje kuriamos, gaminamos ir parduodamos ateities technologijos, paslaugos ir švarūs produktai, mums laikantis užsibrėžto tikslo neutralizuoti poveikį klimatui. Ji turi išlikti tokia Europa, kurioje gimsta pažangiausios

([2]) https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_lt.

([3]) Europos Komisija (2025). Metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita. Tai lemia apie du trečdalius atotrūkio (išreikšto BVP vienam gyventojui) tarp ES ir JAV.

mokslo ir mokslinių tyrimų inovacijos. Kuri pritraukia ir išlaiko geriausius pasaulio specialistus ir visiems užtikrina kokybiškas darbo vietas. Kurios regionų aukštynkryptė konvergencija stiprina mūsų padėtį pasaulyje ir mūsų vienybę. Kuri garsėja kaip pirmaujantis pasaulio investicijų traukos centras ir atlygina už rizikavimą bei verslumą.

Konkurencingumo kelrodis

Konkurencingumo kelrodžiu nustatoma, kad konkurencingumas – vienas iš svarbiausių ES veikimo principų.

Kelrodžiu siekiama dviejų plataus masto tikslų. Pirma, nustatyti, kokių politikos pokyčių reikia, kad Europa įjungtų aukštesnę pavarą. Vienose srityse reikės dabartinę politiką atnaujinti, kitose, siekiant prisitaikyti prie naujų realijų, ją reikės keisti iš esmės. Antrasis tikslas – sukurti naujų bendradarbiavimo būdų, padedančių greičiau priimti kokybiškesnius sprendimus, supaprastinti mūsų sistemas bei taisykles ir panaikinti susiskaidymą. Kaip lygi varžytis su žemynų dydžio savo konkurentais Europa galės tik jei ES ir atskirų jos šalių politika bus nukreipta į tuos pačius tikslus ir stiprins viena kitą. Kadangi daugelį svertų – nuo apmokestinimo iki darbo rinkų ir pramonės politikos – didžiąja dalimi arba iš dalies valdo ES šalių vyriausybės, labai svarbus šios bendros strategijos elementas bus koordinuotos nacionalinės reformos ir investicijos.

Draghi pranešime nustatytos **trys konkurencingumui didinti būtinos transformacijos**, o šiuo kelrodžiu išdėstomas kiekvienos iš šių būtinų transformacijų įgyvendinimo per artimiausius metus metodas ir tam tikros pavyzdinės priemonės. Šios transformacijos yra:

- atotrūkio inovacijų srityje panaikinimas;
- bendras priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir konkurencingumo užtikrinimo planas;
- pernelyg didelės priklausomybės mažinimas ir saugumo didinimas.

Šias pagrindines kryptis papildo veiksmai, susiję su **horizontaliaisiais įgalinamaisiais veiksniais**, reikalingais konkurencingumui visuose sektoriuose remti:

- reglamentavimo aplinkos **paprastinimas**, naštos mažinimas ir pirmenybės teikimas spartai ir lankstumui;
- visapusiškas **bendrosios rinkos** masto teikiamų pranašumų išnaudojimas šalinant kliūtis;
- **finansavimas** santaupų ir investicijų sąjungos ir perorientuoto ES biudžeto lėšomis;
- skatinimas **ugdyti įgūdžius ir kurti kokybiškas darbo vietas** kartu užtikrinant socialinį sąžiningumą;
- geresnis **politikos koordinavimas** ES ir nacionaliniu lygmenimis.

Kiekvieno skirsnio pabaigoje pateikiamas nebaigtinis planuojamų iniciatyvų ir jų įgyvendinimo terminų sąrašas.

1 pav. Konkurencingumo kelrodis

1. Trys konkurencingumui didinti būtinos transformacijos

1.1. Atotrūkio inovacijų srityje panaikinimas

Europai tenkanti pasaulyje užregistruojamų patentų dalis yra panaši į JAV ir Kinijos. Tačiau komerciškai panaudojama tik trečdalis ES universitetų užregistruojamų patentų ([4]). Europos tyrėjų ir verslininkų kelias nuo išradimo ir patentavimo iki rinkos pilnas kliūčių.

ES turi įsukti naują – sėkmingą – inovacijų ciklą. Draghi pranešimas rodo, kad našumo augimą lemia dvi jėgos: perversminės inovacijos, kuriamos naujų, dinamiškų startuolių, metančių iššūkį rinkos senbuviams, ir efektyvumo didėjimas brandžiose tradicinėse pramonės šakose, kuriose šios inovacijos taikomos. Jei šios dvi jėgos silpnos, kaip kad yra Europoje, ekonomika įstringa sektoriuose, kuriuose radikalių inovacijų galimybės mažėja, o privatusis sektorius neskuba leisti lėšų moksliniams tyrimams ir plėtrai ([5]). **Jei norime, kad mūsų pramonės ateitį nusakytų frazė „Pagaminta Europoje“, ES turi atgaivinti inovacijų ciklą**.

Steigti ir plėsti įmones Europoje šiuo metu trukdo rinkos susiskaidymas, rizikos kapitalo stygius ir nepakankama parama inovacijoms. Europos startuoliams sunku plėstis bendrojoje rinkoje dėl išliekančių reguliavimo kliūčių. Jie taip pat turi mažiau galimybių gauti labai rizikingo kapitalo ir kitų formų rizikos kapitalo nei JAV startuoliai: ES tenkanti pasaulyje pritraukiamo labai rizikingo kapitalo dalis sudaro tik 5 proc., o JAV ir Kinijai tenka atitinkamai 52 ir 40 proc. ([6]). Abu nurodyti veiksniai stiprina vienas kitą:

([4]) Europos Komisija (2025). Metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita.

([5]) Tarptautinis valiutos fondas, 2024. „Regional Economic Outlook Note Europe: Europe's Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies“, 2024 m. lapkričio 13 d.

([6]) Europos investicijų bankas. „The scale-up gap: Financial markets constraints holding back innovative firms in the European Union“, 2024.

menkesnės ES startuolių augimo perspektyvos ir didesnė nesėkmės kaina mažina startuolių patrauklumą investuotojams. Todėl daugelis jų finansavimo ieško JAV ir į ten persikelia, siekdami pasinaudoti didesnės rinkos ir klientų bazės teikiamais pranašumais.

Šalinti naujoms įmonėms kurtis ir plėstis trukdančias kliūtis padės speciali ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija. Pagal ją visų pirma bus gerinami universitetų ir verslo sektoriaus ryšiai bei patentų komercializavimo perspektyvos. Bus šalinamos kliūtys, kurių priežastys – galimybių gauti rizikos kapitalo stoka, bendrosios rinkos susiskaidymas, ribota specialistų ir kvalifikuotų darbuotojų pasiūla ir judumas, taip pat nepakankamai tikslus paramos inovacijoms nukreipimas. **Europos inovacijų aktu** bus skatinama suteikti novatoriškoms įmonėms galimybę naudotis Europos mokslinių tyrimų ir technologijų infrastruktūra ir intelektiniais ištekliais, sukurtais vykdant viešosiomis lėšomis finansuotą mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklą, taip siekiant didinti užregistruojamų patentų skaičių, taip pat apribotomis bandomosiomis reglamentavimo aplinkomis, sudarančiomis novatoriams sąlygas kurti ir išbandyti naujas idėjas.

Išties reikšmingas pokytis būtų užtikrinimas, kad novatoriškos įmonės, nesvarbu, kurioje bendrosios rinkos vietoje jos investuotų ir veiktų, užuot privalėjusios laikytis 27 atskirų teisinių sistemų, galėtų vadovautis bendru suderintu ES masto taisyklių rinkiniu. Todėl Komisija pasiūlys **28-ąją teisinę sistemą**, kuria bus supaprastintos taikomos taisyklės ir sumažinta nesėkmės kaina. Ši sistema apims visus aktualius bendrovių teisės, nemokumo, darbo ir mokesčių teisės aspektus.

ES padarys viską, kas įmanoma, kad užtikrintų, jog Europoje augančios novatoriškos įmonės gautų reikalingą finansavimą. Europoje kapitalo netrūksta, tačiau jis daugiausia teikiamas banko kreditų, o ne nuosavo kapitalo ar kitomis rizikos kapitalo formomis. Siekiant sukurti startuoliams ir veiklą plečiančioms įmonėms tinkamesnę finansavimo aplinką, būsimose santaupų ir investicijų sąjungos iniciatyvose bus pristatytos labai rizikingo Europos kapitalo didinimo priemonės (žr. 2.3 skirsnį).

Be to, bendradarbiaudama su Europos investicijų banko (EIB) grupe ir privačiais investuotojais, Komisija įgyvendins investicijų programą „TechEU“, kurios tikslas – panaikinti finansavimo deficitą siekiant remti perversmines inovacijas, stiprinti Europos pramonės pajėgumus ir plėsti įmones, investuojančias į novatoriškas technologijas, pavyzdžiui, į dirbtinį intelektą, švarias technologijas, ypatingos svarbos žaliavas, energijos kaupimo, kvantinės kompiuterijos, puslaidininkių technologijas, gyvybės mokslus ir neurotechnologijas.

Ryškėjant žemės ūkio ir maisto sistemų ateities vizijai, turėtų būti remiama ir ūkininkavimo srities verslininkystė kaip novatoriškų ir tvaresnių ūkininkavimo metodų taikymo varomoji jėga.

Europa taip pat rems inovacijų bazę, nuo šiol dėmesį sutelkdama į išlaidų moksliniams tyrimams ir plėtrai didinimą ir jų koordinavimą vykdant didelio poveikio projektus. Siekdama gerinti bendrą inovacijų kūrimo aplinką, Komisija pateiks **Europos mokslinių tyrimų erdvės aktą**, kurio tikslai – didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą ir pasiekti, kad jos sudarytų 3 proc. BVP, paramą moksliniams tyrimams labiau sutelkti į strateginius prioritetus, geriau suderinti ES ir valstybių narių finansavimo prioritetus ir skatinti žinių bei specialistų judėjimą Europoje. Kaip pasiūlyta Draghi pranešime, semiantis įkvėpimo iš DARPA modelio elementų, Europos inovacijų tarybos

pradėtas darbas, kuriuo siekiama remti didelės rizikos įmonių veiklos plėtrą, turėtų būti tęsiamas prisiimant didesnę riziką ([7]).

Pirmavimas ateities ekonomikos technologijų srityje

Šalindama veiklos plėtros kliūtis, Europa kartu turi sudaryti sąlygas klestėti pažangiosioms technologijoms. Kad padidintų savo technologinį suverenumą ir konkurencingumą, Europa turi būti inovacijų lyderė ateities ekonomikai svarbiuose technologijų sektoriuose, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto (DI), puslaidininkių ir kvantinių technologijų, pažangiųjų medžiagų, biotechnologijų, švarios energijos technologijų, robotikos, kosmoso technologijų, susietojo ir autonominio judumo ir kt.

Europa rodo pavyzdį, kurdama stabilią ir saugią sistemą skaitmenines technologijas bendrojoje rinkoje kuriančioms ir naudojančioms įmonėms, – ji parengė tokių priemonių kaip Duomenų aktas, Duomenų valdymo aktas, Kibernetinio atsparumo aktas ir Dirbtinio intelekto aktas, taip pat sektorinių iniciatyvų, įskaitant Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą ir naująją Europos sveikatos duomenų erdvės iniciatyvą. Europos standartai veikia pasaulinės reglamentavimo sistemos raidą. Siekiant išnaudoti technologijų potencialą didinti našumą, dabar dėmesį reikia sutelkti į mūsų technologijų specialistų įgalinimą ir pasaulinio lygio pramonės plėtojimą ES.

Europai reikia kompiuterijos, debesijos ir duomenų infrastruktūros, būtinos norint pirmauti DI srityje. Naudotis visais ES lygmens telkimo ir tinklo efekto teikiamais pranašumais padės **DI žemyno strategijos** dalį sudaranti **DI fabrikų** iniciatyva. Šia iniciatyva sukuriami esamu Europos pasaulinio lygio „EuroHPC“ superkompiuterių tinklu pagrįsti DI fabrikai, skirti Europos kompiuterijos pajėgumams didinti, ir suteikiama galimybė startuoliams, tyrėjams ir pramonės subjektams mokyti, kurti ir tobulinti savo DI modelius. Be to, Komisija parengs **ES debesijos ir DI plėtros aktą**, kurio tikslas bus sutelkiant viešojo ir privačiojo sektorių iniciatyvas kurti naujus DI gigafabrikus, specialiai skirtus labai dideliems DI modeliams, sudarantiems sąlygas visoje ES formuotis svarbiausioms DI ekosistemoms, mokyti. Šiame akte taip pat bus nustatyti minimalieji Europoje siūlomų debesijos paslaugų kriterijai. Tai papildys paramą lustams projektuoti ir gaminti Europoje, be kita ko, tolesniais veiksmais, susijusiais su pažangiausiais DI lustais. Vienas iš svarbiausių DI plėtros elementų – galimybė gauti daug aukštos kokybės duomenų, todėl Komisija pasiūlys **Duomenų sąjungos strategiją**, kurios tikslai – gerinti ir lengvinti saugų dalijimąsi privačiojo ir viešojo sektorių duomenimis, paprastinti reglamentavimo tvarką ir jos taikymą ir spartinti naujų sistemų ar prietaikų kūrimą.

Europa taip pat turi išlaikyti pirmaujančią poziciją **kvantinių technologijų** srityje, nes šios technologijos gali iš esmės pakeisti šiuo metu naudojamas saugumo ir gynybos sričių komunikacijos skaitmeninio šifravimo sistemas, sveikatos priežiūrą (suteikdamos galimybę skenuoti kūną ir atrasti vaistus) ir verslo sandorius. Remiantis esamu Lustų aktu, bus parengta **Kvantinių technologijų strategija** ir **Kvantinių technologijų aktas**, padėsiantys mažinti reglamentavimo fragmentaciją, derinti ES ir nacionalines programas ir remti investicijas į Europos masto kvantinės kompiuterijos, kvantinės komunikacijos ir kvantinio matavimo infrastruktūrą.

Investavimas į naujus augimo variklius

([7]) Draghi pranešimas „The future of European competitiveness – In-depth analysis and recommendations“, p. 248.

Gyvybės mokslai skatina inovacijas biotechnologijų srityje ir turi didelį potencialą užtikrinti konkurencingumą įvairiuose sektoriuose – nuo farmacijos iki žemės ūkio, energetikos, maisto ir pašarų. Užimti poziciją sparčiai besiplečiančioje bioekonomikos rinkoje, galinčią gerokai augti biožaliavinių medžiagų, biogamybos, biocheminių medžiagų ir žemės ūkio biotechnologijų srityse, ES padės **ES bioekonomikos strategija**, sumažinsianti mūsų priklausomybę nuo iškastinio kuro ir pagerinsianti ekonomines mūsų kaimo vietovių perspektyvas. Nauju **Europos biotechnologijų aktu** bus sukurta toliaregiška sistema, sudarysianti palankias sąlygas sveikatos technologijų vertinimo, klinikinių tyrimų ir panašių sričių inovacijoms ir apskritai padėsianti išnaudoti mūsų ekonomikai svarbų biotechnologijų potencialą.

Ateinančiais metais eksponentiškai didės **novatoriškų pažangiųjų medžiagų** paklausa – tai trauks investicijas ir keis pasaulines tiekimo grandines. Komisija pateiks **Pažangiųjų medžiagų aktą**, kuriuo bus sudarytos pagrindinės viso gyvavimo ciklo – nuo mokslinių tyrimų ir inovacijų iki startuolių steigimo, pažangiųjų medžiagų gamybos ir naudojimo – rėmimo sąlygos.

Toks pat svarbus aukštųjų technologijų sektorius yra **kosmoso** sektorius – numatoma, kad iki 2030 m. jis paaugs devynis kartus. Būtina išlaikyti Europos kosmoso sektoriaus konkurencingumą, geriau koordinuojant viešąsias išlaidas, remiant Europos novatoriškų startuolių ir veiklą plečiančių įmonių investicijas ir didinant kosmoso tiekimo grandinės atsparumą. **Kosmoso akto** pasiūlyme bus numatyta veiklos kosmose vidaus rinkos veikimą apsaugosiančių ir pagerinsiančių priemonių, kuriomis bus Sąjungos lygmeniu suderinti veiklos kosmose saugumo, atsparumo ir tvarumo reikalavimai ir panaikinta nacionalinės teisės aktų lemiama fragmentacija.

Dar vienas svarbus Europos konkurencingumo didinimo svertas yra konkurencijos politika. Griežtas ir veiksmingas kovą su monopolijomis ir susijungimus reglamentuojančių teisės aktų vykdymo užtikrinimas pagal aiškias ir nuspėjamas taisykles apsaugo sąžiningą konkurenciją ir skatina įmones diegti inovacijas bei didinti savo veiksmingumą. Tačiau, vykstant pasaulinėms lenktynėms dėl giliųjų technologijų ir proveržio inovacijų kūrimo, konkurencijos politika turi neatsilikti nuo rinkų raidos ir technologijų inovacijų. Todėl būtinas naujas prie bendrų tikslų labiau pritaikytas požiūris, kuris leistų įmonėms plėsti veiklą pasaulinėse rinkose ir kartu nuolat garantuotų vienodas sąlygas bendrojoje rinkoje.

Tai turėtų atsispindėti **peržiūrėtose susijungimų vertinimo gairėse**, kad vertinant konkurenciją tam tikruose strateginiuose sektoriuose būtų, atsižvelgiant į neatidėliotinus Europos ekonomikos poreikius, suteikiama derama svarba inovacijų, atsparumo ir investicijų intensyvumo aspektams. Apskritai naujojo požiūrio į ES konkurencijos politiką tikslas turi būti ne tik supaprastinti ir paspartinti, bet ir sustiprinti bei tikslingiau nukreipti teisės aktų vykdymo užtikrinimą. Šis nuoseklus požiūris padės siekti bendrų ES tikslų, visų pirma panaikinti atotrūkį inovacijų srityje, atitinkamais atvejais tenkinti veiksmingo masto poreikį ir mažinti ES pramonės priklausomybę nuo iškastinio kuro. Pavyzdžiui, Komisija atliks technologijų perdavimo sistemos ([8]) peržiūrą, kurios tikslas – užtikrinti, kad įmonėms būtų taikomos aiškios, paprastos ir prie aktualijų pritaikytos su konkurenciją skatinančiais technologijų licencijavimo susitarimais susijusios taisyklės, palengvinančios technologijų sklaidą, suteikiančios paskatų vykdyti pirminius mokslinius tyrimus ir plėtrą ir skatinančios inovacijas. Užtikrinant Skaitmeninių rinkų akto vykdymą, bus atvertos uždaros ekosistemos, o novatoriškoms įmonėms bus suteikta galimybė savo klientams pasiūlyti naujų skaitmeninių paslaugų. Galiausiai, taikydama Konkurencingumo

([8]) Technologijų perdavimo bendrosios išimties reglamentas ir Technologijų perdavimo gairės.

koordinavimo priemonę (žr. 2.5 skirsnį), Komisija skatins vykdyti daugiau bendriems Europos interesams svarbių projektų.

Inovacijų skleidimas visoje ekonomikoje

Antras būtinas Europos našumo augimo skatinimo elementas – visos Europos ekonomikos skaitmenizacija ir pažangiųjų technologijų sklaida visoje šioje ekonomikoje. Per ateinančius dešimt metų 70 proc. naujos vertės pasaulio ekonomikoje bus sukurta naudojant skaitmenines technologijas ([9]).

Norint išlaikyti konkurencinį pranašumą strateginiuose sektoriuose, kuriuose Europa tradiciškai užima stiprias pozicijas, į juos būtina integruoti DI. Šiuo metu skaitmenines technologijas naudoja tik nedidelė ES įmonių dalis – DI atveju ji sudaro vos 13 proc. ([10]). Parengsima **DI taikymo strategija** bus siekiama skatinti naujovišką pramoninį DI naudojimą gamybos, automobilių pramonės, energetikos, robotikos, farmacijos, aeronautikos, finansinių paslaugų ir kituose sektoriuose, taip pat DI naudojimą viešosioms, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ir teisingumo, paslaugoms gerinti.

Konkurencingumą didins viešųjų paslaugų skaitmenizacija ir DI integravimas į viešąjį sektorių. Geresnį šių DI vertikaliojo naudojimo ir DI naudojimo moksle atvejų koordinavimą ir rėmimą galėtų padėti užtikrinti DI skirta CERN. Dirbdamos šia linkme, **Europos mokslinių tyrimų taryba** ir **Europos inovacijų taryba** turi, veikdamos kiekviena savo srityse, vadovautis tais pačiais strateginiais interesais ir glaudžiau bendradarbiauti siekdamos rezultatų.

Pirmaujančios gamybos įmonės taip pat turi intensyvinti savo mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą ir kartu spartinti inovacijų sklaidą. Paskatinti naujų produktų ir sistemų kūrimą gali strateginė partnerystė su startuoliais. Ateityje ES lėšomis finansuojant mokslinius tyrimus bus teikiama tikslinė parama pramonės konkurencingumui ir laikomasi strategiškesnio ir mažiau biurokratiško požiūrio į perėjimo iš taikomųjų mokslinių tyrimų į veiklos plėtros etapą rėmimą.

Siekiant panaikinti atotrūkį inovacijų srityje, reikės investuoti į pažangiausią skaitmeninę infrastruktūrą, įskaitant modernius šviesolaidinius tinklus ir belaidžius bei palydovinius sprendimus, taip pat į 6G ir debesijos kompiuterijos pajėgumus. Tačiau Europa labai atsilieka nuo savo pačios 2030 metams nusistatytų su infrastruktūros jungtimis susijusių skaitmeninio dešimtmečio tikslų. Siekiant ištaisyti padėtį, **Skaitmeninių tinklų akte** bus pasiūlyta sprendimų, kurių tikslas – sukuriant integruotą bendrąją ryšio rinką ir nustatant labiau suderintą ES spektro politiką gerinti ateities skaitmeniniams tinklams kurti reikalingas rinkos paskatas, mažinti naštą ir reikalavimų laikymosi išlaidas ir didinti skaitmeninį galutinių naudotojų junglumą.

([9]) Pasaulio ekonomikos forumas. „For inclusive growth, leaders must embrace a global and open economic future“, 2025 m. sausio mėn.

([10]) Eurostatas. „ES apklausa apie naudojimąsi IRT ir elektroninę prekybą įmonėse“ (2025 m. sausio mėn.). Nors, palyginti su ankstesniais metais, šis rodiklis gerokai padidėjo, DI taikymo potencialas yra daug didesnis ir tebėra nepakankamai išnaudojamas.

Pavyzdiniai 1 krypties veiksmai

- Startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija (2025 m. II ketv.)
- 28-oji teisinė sistema (2025 m. IV ketv. – 2026 m. I ketv.)
- Europos inovacijų aktas (2025 m. IV ketv. – 2026 m. I ketv.)
- Europos mokslinių tyrimų erdvės aktas (2026 m.)
- DI fabrikų iniciatyva (2025 m. I ketv.), DI taikymo strategija, DI naudojimo moksle strategija ir Duomenų sąjungos strategija (2025 m. III ketv.)
- ES debesijos ir DI plėtros aktas (2025 m. IV ketv. – 2026 m. I ketv.)
- ES kvantinių technologijų strategija (2025 m. II ketv.) ir Kvantinių technologijų aktas (2025 m. IV ketv.)
- Europos biotechnologijų aktas ir Bioekonomikos strategija (2025–2026 m.)
- Gyvybės mokslų strategija (2025 m. II ketv.)
- Pažangiųjų medžiagų aktas (2026 m.)
- Kosmoso aktas (2025 m. II ketv.)
- Horizontaliųjų susijungimų kontrolės gairių peržiūra
- Skaitmeninių tinklų aktas (2025 m. IV ketv.)

1.2. Bendras priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir konkurencingumo užtikrinimo planas

Europa nustatė plataus užmojo sistemą, kuria ji siekia iki 2050 m. sumažinti savo ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro. Ji laikysis užsibrėžto kurso, be kita ko, įgyvendindama 2040 metams nusistatytą tarpinį 90 proc. tikslą ([11]). Tinkamai suderinus tikslus ir politiką, ši sistema gali skatinti konkurencingumą, nes ja įmonėms ir investuotojams suteikiama tikrumo ir nuspėjamumo. Be to, kaip rodo Draghi pranešimas, kai priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo politika tinkamai integruojama į pramonės, konkurencijos, ekonomikos ir prekybos politiką, ji tampa galinga varomąja ekonomikos augimo jėga. Šiuo požiūriu bus remiamasi rengiant **Švarios pramonės kurso** iniciatyvą, kurios tikslas – užtikrinti, kad ES būtų gamybos pramonei, įskaitant daug energijos suvartojančius pramonės sektorius, patraukli vieta, ir skatinti diegti švarias technologijas bei naujus žiedinius verslo modelius, padedančius ES siekti sutartų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų.

Įperkama energija

([11]) Žr. dokumentą „Europos pasirinkimas. 2024–2029 m. kadencijos Europos Komisijos politinės gairės“.

ES turi iš anksto spręsti Europos įmonių ir namų ūkių mokamų didelių ir nepastovių energijos kainų problemą. Energijos kainos ES šalyse labai skiriasi ir ES yra daug didesnės nei konkuruojančiuose regionuose. Kai kurie dideles energijos kainas Europoje lemiantys veiksniai yra struktūriniai. Beveik du trečdalius energijos Europa gauna iš importuojamo iškastinio kuro. Svarbiausias iš naujausius kainų šuolius lėmusių veiksnių – Rusijos manipuliavimas šia priklausomybe jos agresijos karo prieš Ukrainą kontekste. Sumažinti šią priklausomybę įmanoma tik ilgainiui, didinant Europoje iš kitų nei iškastinis kuras išteklių pagaminamos energijos dalį. Todėl ES turi greičiau pereiti prie švarios energijos ir skatinti elektrifikaciją. Tačiau kai kurias energijos kainų sudedamąsias dalis galima sumažinti ir **artimiausiu metu**, nes jos didelės dėl neefektyvaus tinklo tarifų ir mokesčių modelio arba nepakankamos energijos rinkos integracijos.

Šie klausimai bus sprendžiami **Įperkamos energijos veiksmų plane**. Jame bus numatyta įvairių priemonių, skirtų užtikrinti, kad namų ūkiai ir pramoniniai vartotojai turėtų daugiau galimybių tiesiogiai gauti pigios energijos. Šis planas padės pasinaudoti tolesnės rinkos integracijos teikiamais energijos kainų mažėjimo pranašumais ir, kad būtų lengviau sudaryti ilgalaikes elektros energijos pirkimo sutartis, išplėsti garantijų ir rizikos mažinimo priemonių taikymo mastą. Be to, juo bus suteikta paskatų pramoniniams vartotojams teikti paklausos lankstumo užtikrinimo paslaugas ir paskatinta energetikos sistemos kaštus skirstyti sąžiningai, taikant geresnį tarifų modelį.

Nepamainomas šio plano elementas – investavimas į europinius tinklus siekiant padėti kurti nulinio ŠESD balanso energetikos sistemą, mažinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos ribojimo riziką ir gauti naudos iš bendrosios energijos rinkos. Europa turi daugiau investuoti į savo energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūros tinklo modernizavimą bei plėtrą ir spartinti investicijas į elektros energijos, vandenilio ir anglies dioksido transportavimo tinklus bei kaupimo sistemas.

Ekonominiai argumentai už švarią gamybą

Siekdama paskatinti pereiti prie švaria gamyba ir žiediškumu pagrįstos ekonomikos, ES turi kurti eksperimentines rinkas ir politiką, užtikrinančias atlygį pirmeiviams. Stipriausia varomoji šio proceso jėga – ES vidaus rinkos galios išnaudojimas. Šiuo tikslu galima taikyti naujas mažo anglies dioksido pėdsako produktų paklausos skatinimo priemones, tokias kaip lyginamųjų standartų taikymas, ženklinimas, reikalavimų ar pageidavimų nustatymas rengiant viešuosius pirkimus arba finansinių paskatų teikimas sudarant sutartis dėl kainų skirtumo. Kaip ES ir valstybių narių veiksmų koordinatorė, Komisija skatins telkti paklausą ir koordinuos valstybių narių veiksmus, be kita ko, užtikrindama, kad būtų lengviau platesniu mastu taikyti paslauginių aukcionų sistemas ([12]).

Būtina ne tik skatinti paklausą, bet ir padėti novatorišką veiklą vykdantiems švarių technologijų gamintojams tapti gamybos srities lyderiais. Norint geriau remti įmonių, ypač tų, kurios suvartoja daug energijos, pastangas pereiti prie švarių technologijų, reikalinga lanksti ir palanki valstybės pagalbos sistema. **Švarios pramonės kurso** iniciatyvoje Komisija išdėstys, kaip tinkamai nukreipta, paprasčiau teikiama pagalba gali dar labiau paskatinti investicijas į priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, kartu išvengiant rinkos iškraipymų. Komisija taip pat paragins valstybes nares užtikrinti, kad

([12]) Pirmas ES inovacijų fondo surengtas paslauginis aukcionas buvo skirtas Vandenilio bankui ir suteikė valstybėms narėms galimybę remti reikalavimus atitinkančius projektus, kuriems nepakako ES finansavimo.

privačiųjų investicijų paskatas veikiantys jų mokesčių sistemų elementai, kaip antai nusidėvėjimo taisyklės ir mokesčių kreditai, padėtų stiprėti ekonominiams argumentams už švarią gamybą.

Vieni iš pažeidžiamiausių šiuo perėjimo etapu yra daug energijos suvartojantys, pavyzdžiui, plieno, metalų ir cheminių medžiagų pramonės, sektoriai. Šios pramonės šakos sudaro Europos gamybos sistemos pagrindą, nes gamina tam tikrus ištisoms vertės grandinėms būtinus išteklius. Siekiant padėti joms pereiti prie švarios energijos, pagal Švarios pramonės kursą bus pateikti kai kurioms iš jų specialiai skirti veiksmų planai, pagrįsti glaudžiu dialogu ir konsultacijomis su suinteresuotaisiais subjektais. Pavyzdžiui, 2025 m. pavasarį pateiksimame **Plieno ir metalų veiksmų plane** bus pasiūlyta konkrečių priemonių, skirtų investicijų poreikiams tenkinti, galimybei gauti pirminių bei antrinių žaliavų užtikrinti ir prekybai apsaugoti, ir nustatytas ilgalaikis dabartines apsaugos priemones pakeisiantis sprendimas, reikalingas atsižvelgiant į pasaulyje ne rinkos priemonėmis kuriamus perteklinius pajėgumus. 2025 m. pabaigoje bus pateiktas **Chemijos pramonės dokumentų rinkinys**, labai svarbus siekiant užtikrinti pramonės konkurencingumą ir žmonių sveikatos bei aplinkos apsaugą. Juo bus sprendžiamas ir ypatingos svarbos cheminių medžiagų tiekimo klausimas.

Konkurencingumui itin svarbus judumas ir technologinis neutralumas. Siekdama skubiai spręsti esamas problemas ir parengti konkrečių strategijų bei sprendimų, skirtų itin svarbios pramonės šakos – automobilių pramonės sektoriaus – solidžiai ateičiai Europoje užtikrinti, Komisija pradėjo strateginį dialogą su šiuo sektoriumi. Per šį dialogą bus aptariami iššūkiai, susiję su inovacijomis ir lyderyste ateities technologijų, perėjimo prie švarios energijos ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo srityse, galimybe gauti pasauliniu mastu konkurencingų išteklių, tiekimo saugumu, darbo jėga ir įgūdžiais, pasauline sąžininga prekyba ir konkurencija, teisės aktų racionalizavimu bei įgyvendinimu ir paklausos didinimu investuojant į įkrovimo infrastruktūrą bei skatinant naudoti elektrines transporto priemones. Ilgalaikio tikrumo, leidžiančio tinkamai nukreipti būtinas investicijas, suteikia CO_2 normos. Palaikydami minėtą dialogą, nustatysime, kaip galėtume nedelsdami apsaugoti pramonės pajėgumą investuoti. Šiuo tikslu apsvarstysime galimas lankstumo priemones, kurios padėtų užtikrinti, kad mūsų pramonė išliktų konkurencinga, nesumažinant bendro 2025 m. tikslų užmojo. Be to, siekiant iki 2035 m. neutralizuoti automobilių poveikį klimatui, reikės laikytis technologiškai neutralios strategijos, pagal kurią, atlikus numatomą peržiūrą ir padarius tikslinių reglamento pakeitimų, tam tikras vaidmuo teks elektroliziniams degalams. Dialogo rezultatais bus remiamasi rengiant ES **automobilių pramonės sektoriaus veiksmų planą**, apimsiantį plataus užmojo su pasiūla ir paklausa susijusias iniciatyvas, kaip antai pasiūlymą dėl įmonių transporto priemonių parkų žalinimo.

Kartu Komisija pateiks **Investicijų į darnųjį transportą planą**, kuriame bus numatyta papildomų priemonių, padėsiančių mažinti riziką, susijusią su investicijomis, reikalingomis norint greitai išplėsti įkrovimo infrastruktūrą ir transporto degalų iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių bei mažo anglies dioksido pėdsako transporto degalų gamybos ir skirstymo mastą. Bus parengta nauja strategija, kurioje bus išryškintas Europos **uostų ir jūrų pramonės** vaidmuo ES ateities ekonomikoje, ir dedamos papildomos pastangos gerinti ES tarpvalstybinį geležinkelių susisiekimą, be kita ko, parengtas plataus užmojo Europos greitųjų geležinkelių tinklo sukūrimo planas.

Europa turi kovoti su anglies dioksido nutekėjimu iš jos pramonės šakų. Atliekant būsimą Pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo peržiūrą ([13]), bus atsižvelgiama į padėtį daug energijos suvartojančiuose pramonės sektoriuose, įtrauktuose į Europos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ATLPS), ir į poreikį kuo labiau sumažinti apėjimo atvejų skaičių bei nenumatytus padarinius vertės grandinėms. Siekiant padidinti mechanizmo veiksmingumą, per šią peržiūrą bus išnagrinėta galimybė į jo taikymo sritį įtraukti daugiau sektorių bei tolesnių grandžių produktų ir apsvarstytos priemonės, galinčios padėti mažinti atitinkamų prekių poveikį eksportui. Tai padės siekti tikslo užkirsti kelią anglies dioksido nutekėjimui ir užtikrinti, kad pastangos skatinti anglies dioksidą apmokestinti viso pasaulio mastu ir taip užtikrinti vienodas veikimo tarptautinėje arenoje sąlygas darytų didesnį poveikį.

Apsaugoti ir skatinti **švarių technologijų diegimą ir nuo iškastinio kuro nepriklausomą gamybą** ES padės Švarios pramonės kursas ir jo įgyvendinimo rezultatai – jais bus koordinuotai sutelkti įvairūs politikos svertai: nuo leidimų ir įgaliojimų išdavimo palengvinimo iki pramonės politikos paskatų, viešųjų pirkimų taisyklių reformos, prekybos apsaugos priemonių, tikslinių investicijų pagal strategiją „Global Gateway“, tarptautinės partnerystės ir didesnių galimybių patekti į rinkas. Intervenciniai politikos veiksmai bus grindžiami poreikių ir rinkos perspektyvų vertinimu ir daugiausia dėmesio bus skiriama technologijoms, svarbioms siekiant mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didinti ekonominį atsparumą, besiformuojantiems sektoriams arba technologijoms, kurių esamai gamybai ES viduje gresia pavojus patirti spaudimą, keliamą tarptautinių konkurentų, gaunančių naudos iš nevienodų veikimo sąlygų, subsidijų ar paramos politikos, lemiančių ne rinkos priemonėmis sukurtus perteklinius pajėgumus. Didelė efektyvaus energijos vartojimo technologijų dalis pagaminama Europoje ir tai ES ekonomikai suteikia konkurencinį pranašumą. Siekiant neutralizuoti poveikį klimatui reikės užtikrinti neigiamą išmetamųjų teršalų kiekio balansą. Kad būtų atsvertas liekamasis teršalų, išmetamų sektoriuose, kuriuose jų kiekį sumažinti sunku, kiekis, bus, be kita ko, 2026 m. peržiūrint ATLPS direktyvą, kuriamos paskatos, padedančios rastis ekonominiams argumentams už ilgalaikį anglies dioksido absorbavimą.

Galiausiai bus suformuota **ES žemės ūkio ir maisto produktų gamybos vizija**, kaip, atsižvelgiant į planetos išgales, pasiekti ilgalaikį žemės ūkio ir maisto sektorių konkurencingumą ir tvarumą, užtikrinant kaimo vietovių klestėjimą, apsirūpinimo maistu saugumą ir atsparumą. Parengsimas Europos vandenynų paktas suteiks Europai galimybę, išnaudojant didelę savo jūrų ir pakrančių teritoriją, skatinti inovacijas kuriant naujas mėlynąsias technologijas, gaminant švarią energiją ir užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą.

Žiedinės ekonomikos potencialo išnaudojimas

Mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didinti konkurencingumą bei ekonominį saugumą padeda efektyvus išteklių naudojimas ir žiedinio medžiagų naudojimo skatinimas. Prognozuojama, kad Europos perdarymo rinkos žiediškumo potencialas iki 2030 m. išaugs nuo 31 mlrd. EUR (dabartinė vertė) iki 100 mlrd. EUR, ir tai padės sukurti 500 000 naujų darbo vietų ([14]). Kad padidintų efektyvumą ir išplėstų

([13]) Ši peržiūra nesusijusi su šiuo metu vykstančiu pasirengimu artimiausiu metu supaprastinti tam tikrus mechanizmo aspektus. Žr. 2.1 skirsnį.

([14]) Pasaulio bankas, 2022.

perdirbimo mastą, Europa turi siekti sukurti bendrąją atliekų, antrinių medžiagų ir daugkartinio naudojimo medžiagų rinką. Pasiūlysimas **Žiedinės ekonomikos aktas** suteiks postūmį investicijoms į perdirbimo pajėgumus ir paskatins ES pramonę naudoti veiksmingus pirminių medžiagų pakaitalus bei mažinti panaudotų žaliavų šalinimo sąvartynuose ir jų deginimo mastą. Be to, bus pradėti taikyti svarbioms gaminių grupėms skirti ekologinio projektavimo reikalavimai.

Pavyzdiniai 2 krypties veiksmai

- Švarios pramonės kursas ir Įperkamos energijos veiksmų planas (2025 m. I ketv.)
- Spartesnio pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo aktas (2025 m. IV ketv.)
- Elektrifikavimo veiksmų planas ir Europos elektros tinklų dokumentų rinkinys (2026 m. I ketv.)
- Nauja valstybės pagalbos sistema (2025 m. II ketv.)
- Plieno ir metalų veiksmų planas (2025 m.)
- Chemijos pramonės dokumentų rinkinys (2025 m. IV ketv.)
- Strateginis dialogas dėl Europos automobilių pramonės ateities ir Pramonės veiksmų planas (2025 m. I ketv.)
- Investicijų į darnųjį transportą planas (2025 m. III ketv.)
- Europos uostų strategija ir Jūrų pramonės strategija (2025 m.)
- Greitųjų geležinkelių planas (2025 m.)
- Pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo peržiūra (2025 m.)
- Žiedinės ekonomikos aktas (2026 m. IV ketv.)
- Žemės ūkio ir maisto sektoriaus vizija (2025 m. I ketv.)
- Vandenynų paktas (2025 m. II ketv.)
- Klimato teisės akto dalinis pakeitimas (2025 m.)

1.3. Pernelyg didelės priklausomybės mažinimas ir saugumo didinimas

Su įvairiomis pasaulio šalimis ES kuriami ryšiai padeda augti ekonomikai ir užtikrinti saugumą. ES labai atvira prekybai, padedančiai megzti glaudžius ryšius – įvairių tiekimo grandinių ir tvirtų aljansų su svarbiausiais partneriais pagrindą. Prekyba bus labai svarbi būsimam ES ekonomikos augimui.

Pasaulinę ekonomikos sistemą aižant geopolitinei konkurencijai ir įtampai prekybos srityje, ES turi į savo ekonominę politiką labiau integruoti saugumo ir atviro strateginio savarankiškumo aspektus. Saugi aplinka – būtina ES įmonių ekonominės sėkmės ir

konkurencingumo sąlyga. Įmonės nedarys ilgalaikių investicijų į sritis, kuriose jos nėra tikros dėl saugumo, kuriose gresia pavojus ypatingos svarbos infrastruktūrai, kuriose joms kyla baimė, kad jų tiekimo grandines sutrikdys ir užsmaugs tarptautinė įtampa, arba kuriose jų investicijas gali sužlugdyti nesąžininga konkurencija, lemiama nevienodų veikimo pasaulinėje arenoje sąlygų. Saugumas ir atsparumas savo ruožtu gali skatinti konkurencingumą ir inovacijas.

Prekyba ir ekonominis saugumas

Prekyba su trečiosiomis šalimis – vienas iš pagrindinių Europos klestėjimo veiksnių. Išorės prekyba prekėmis ir paslaugomis jau dabar sudaro didelę ES BVP dalį. 2023 m. transatlantinės ES ir JAV tarpusavio prekybos vertė viršijo 1,5 trln. EUR; šiuo metu ES ir JAV prekyba kartu sudaro beveik 30 proc. pasaulinės prekybos. Žvelgiant į priekį, prognozuojama, kad 90 proc. pasaulinio ekonomikos augimo vyks už Europos ribų. Todėl didelis prekybos atvirumas labai svarbus ne vien tam, kad Europa toliau klestėtų, bet ir tam, kad didėtų jos atsparumas.

ES gebėjimas vykdyti įvairinimą ir mažinti priklausomybę priklausys nuo veiksmingų partnerystės ryšių. ES prekybos susitarimų tinklas jau dabar yra didžiausias ir greičiausiai augantis pasaulyje. Su jo apimamomis 76 šalimis vykdoma prekyba sudaro beveik pusę ES prekybos. Esame pagrindinis 72 šalių, kurių BVP sudaro 38 proc. pasaulio BVP, prekybos partneris. Be to, įvairiose pasaulio šalyse įgyvendiname svarbiausioms sritims skirtus strategijos „Global Gateway“ investicinių priemonių rinkinius, kuriais Europos ekonominiai interesai suderinami su jos partnerių ekonominiais interesais.

Derybų dėl **ES ir MERCOSUR susitarimo** užbaigimas ir **ES ir Meksikos visuotinio susitarimo** modernizavimas rodo, kaip abipusiškai naudinga prekyba gali būti derinama su vienodų sąlygų sudarymu, abipusiškumo principo taikymu ir ekonominio saugumo didinimu. Pavyzdžiui, pagal atskaitinį 84 mlrd. EUR vertės ES metinio eksporto į MERCOSUR scenarijų didelių MERCOSUR tarifų panaikinimas sumažins ES eksportuotojų per metus sumokamus muitus daugiau kaip 4 mlrd. EUR ([15]) ir suteiks jiems pradininko pranašumą. Galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, išimtinė lengvatinė galimybė gauti kai kurių ypatingos svarbos žaliavų bei ekologiškų prekių ir daugiau kaip 350-ies ES geografinių nuorodų, skirtų tradiciniams maisto produktams žymėti, apsauga – svarbios galimybės didinti prekybos apimtį. Kartu numatyta ir pažeidžiamiems sektoriams skirtų apsaugos priemonių ([16]). ES tęs glaudų bendradarbiavimą su partneriais, siekdama toliau plėsti savo platų prekybos susitarimų tinklą, suteikti Europos įmonėms galimybių patekti į rinkas, užtikrinti didesnį abipusiškumą ir propaguoti atvirą taisyklėmis grindžiamą pasaulinę prekybą, valdomą modernizuotos PPO.

ES turi toliau nuolat pritaikyti tai, ką ji siūlo, ir ieškoti naujų partnerystės ryšių stiprinimo ir naudos teikimo mūsų įmonėms būdų, tokių kaip **skaitmeninės prekybos susitarimai** (dėl tokio susitarimo šiuo metu deramasi su Korėja ir jau susiderėta su Singapūru), **abipusio pripažinimo susitarimai** (šie jau sudaryti ir dar rengiami susitarimai su tam tikrais partneriais, įskaitant Australiją, Japoniją, JAV, Kanadą, Naująją Zelandiją ir

([15]) Vidutinė importo muito norma MERCOSUR šalyse yra didesnė nei daugelyje kitų regionų ir siekia 13,5 proc. O štai ES visoms importuojamoms prekėms taikomų muitų tarifų vidurkis yra 1,8 proc. Todėl su MERCOSUR pasiektas susitarimas liberalizuoti muitų tarifus yra itin naudingas ES.

([16]) Papildomi apsaugos mechanizmai, kaip antai apsaugos sąlygos, leidžia ES imtis atsakomųjų veiksmų, jei nustatoma, kad importas, pavyzdžiui, tarifinės kvotos neviršijantis jautienos importas, iš MERCOSUR daro didelę žalą ES rinkoms. Be apsaugos sąlygų, Komisija pasirūpins ir papildoma paspirtimi – sukurs ne mažiau kaip 1 mlrd. EUR vertės rezervą, skirtą mažai tikėtinam rinkos sutrikimų dėl susitarimo įgyvendinimo atvejui.

Šveicariją, padeda sumažinti atitikties patvirtinimo procedūrų išlaidas) ir **tvarių investicijų palengvinimo susitarimai** (pirmasis iš jų jau sudarytas, o kiti rengiami). Todėl imsimės naujų **švarios prekybos ir investicijų partnerystės** iniciatyvų, kuriomis bus į vieną bendrą visus valdžios lygmenis apimančią partnerystę sujungti šie elementai: prekybos ir investavimo tikslinės taisyklės, investicijos pagal strategiją „Global Gateway“ ir bendradarbiavimas reguliavimo srityje. Šios iniciatyvos suteiks galimybių užsitikrinti žaliavų, švarios energijos, tvarių transporto degalų ir švarių technologijų tiekimą iš viso pasaulio ir kartu didinti tvarias Europos investicijas, naudingas šalims partnerėms ir padedančias siekti Komisijos Pirmininkės U. von der Leyen propaguojamų pasaulinių energetikos tikslų. Pagal naująjį **Vidužemio jūros regiono paktą** įgyvendinsima plataus užmojo Vidužemio jūros regiono šalių bendradarbiavimo energetikos ir švarių technologijų srityse iniciatyva skatins dideles viešojo ir privačiojo sektorių investicijas į atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

Tačiau ES prekybos ryšiai kartais gali kelti riziką. Didėjant įtampai, pernelyg didelė priklausomybė gali būti išnaudojama arba net panaudojama kaip ginklas. Tam tikrų trečiųjų šalių pramonės politika gali būti sąmoningai siekiama sukurti perteklinius pajėgumus ir strateginę priklausomybę. Todėl būtina suprasti riziką ir dėl jos imtis atitinkamų tikslinių proporcingų veiksmų.

Kai Europos rinka pagrindines prekes, paslaugas ar kitus išteklius gauna tik iš vieno ar kelių subjektų, ES reikalinga ekonominį saugumą užtikrinti padedanti politika ir investicijos, kuriomis būtų kuo labiau sumažinta priklausomybės panaudojimo kaip ginklo arba ekonominės prievartos galimybė. Draghi pranešime išdėstoma, kaip Europa turi užtikrinti savo tiekimo, visų pirma ypatingos svarbos žaliavų tiekimo, grandinių arba būtiniausių pažangiųjų švarių ar skaitmeninių technologijų, pavyzdžiui, puslaidininkių, importo atsparumą. Kitas pavyzdys – priklausomybė, šiuo metu susiformavusi ypatingos svarbos vaistų, būtinų visos visuomenės sveikatai užtikrinti ir konkretiems pacientams gydyti, veikliųjų medžiagų arba trąšų, padedančių užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą, tiekimo srityje.

Europa turi toliau vykdyti politiką, padedančią mažinti pagrindiniuose strateginiuose sektoriuose susiformavusią priklausomybę nuo vieno ar vos kelių tiekėjų tokiomis priemonėmis kaip perdirbimas, inovacijos ir moksliniai tyrimai, tikslinė finansinė parama vidaus perdirbimo ar gamybos pajėgumams kurti ar didinti, rezervų ir atsargų kaupimas ir pirmiau minėtų dvišalių ir daugiašalių partnerystės ryšių mezgimas įvairinimo tikslais. Be to, atsižvelgdama į Rusijos energetinį šantažą, susijusį su jos agresijos karu, Komisija pateiks Veiksmų, kuriais siekiama teisėtomis priemonėmis nutraukti energijos importą iš Rusijos, gaires.

Įgyvendindama savo Ekonominio saugumo strategiją ([17]) ES nustatė keturias rizikos sritis ir dešimt ypatingos svarbos technologijų. Remiantis šiuo metu atliekamų nuodugnių rizikos vertinimų išvadomis, bus imtasi proporcingų tikslinių rizikos mažinimo priemonių, kuriomis, užtikrinant apsaugą, teikiant paskatas ir mezgant partnerystės ryšius, bus reaguojama į nustatytą riziką ir didinamas atsparumas. Šios priemonės, be kita ko, apims tiesioginių užsienio investicijų tikrinimą, eksporto kontrolę ir investicijų užsienyje stebėjimą. Komisija kartu su G7 ir kitais bendraminčiais partneriais parengs pagrindinių tiekimo grandinių ekonominio saugumo standartus.

Nesąžininga konkurencija ir sąlygų vienodinimas

([17]) Bendras komunikatas „Europos ekonominio saugumo strategija“, JOIN(2023) 20.

Kai nesąžininga konkurencija kelia grėsmę mūsų bendrajai rinkai, taip pat turėtume naudotis turimomis apsaugos, pvz., prekybos apsaugos, priemonėmis ir skrupulingai užtikrinti Užsienio subsidijų reglamento vykdymą. Tinkamas šių elementų derinys įvairiuose sektoriuose skirsis. Be to, ES toliau darys spaudimą, kad būtų atnaujintas PPO taisyklių sąvadas.

Įtaką užsienio tiekėjams galėtų padidinti intensyvesnis valstybių narių veiklos koordinavimas ir paklausos telkimo arba bendro pirkimo ES lygmeniu formos. Pvz., ES konkurencingumui itin svarbu užtikrinti patikimą ir diversifikuotą žaliavų tiekimą, nes jos yra esminis energijos, maisto gamybos ir pramonės sektorių išteklius. Remiantis Svarbiausiųjų žaliavų akto įgyvendinimu, turi būti vykdoma politika, kuria derinamas vidaus gamybos skatinimas, atsargų kaupimas ir įvairinimas. Kad nustatytų ES pramonės poreikius, sutelktų paklausą ir koordinuotų bendrus pirkimus, remdamasi naujausia patirtimi, įgyta įgyvendinant mechanizmą „AggregateEU“, Komisija sukurs **bendro svarbiausiųjų žaliavų pirkimo platformą**. Analogiškai, stiprinti ypatingos svarbos vaistų ir jų sudedamųjų dalių tiekimą, spręsti rinkos nepakankamumo problemas ir mažinti priklausomybę bus siekiama **Ypatingos svarbos vaistų aktu**.

ES turi atremti iššūkį, kylantį dėl nesąžiningos konkurencijos ir perteklinių pasaulinių gamybos pajėgumų. Juos dažnai lemia sistemingos, valstybės skatinamos perteklinės investicijos ir subsidijos, sutelktos tiekimo grandinėse ypatingos svarbos ir strateginiuose pramonės sektoriuose. Struktūriniai pertekliniai ne rinkos pajėgumai virsta agresyviomis rinkos eksporto strategijomis, kurios didina spaudimą Europos gamintojams, jau ir taip susiduriantiems su nevienodomis sąlygomis. Praradusi Europoje esančius gamybos pajėgumus ir praktinę patirtį ypatingos svarbos sektoriuose, ES galėtų tapti pernelyg priklausoma nuo importo pagrindiniuose ekonomikos segmentuose.

Pagrindinis vaidmuo tenka viešajam sektoriui. Kai kiti didieji dalyviai riboja patekimą į savo rinkas ir siekia padidinti ypatingos svarbos technologijų gamybos pajėgumus, Europa turi apsaugoti savuosius. Komisija pasiūlys nustatyti, kad **per** strateginių sektorių ir technologijų **viešuosius pirkimus pirmenybė būtų teikiama Europai**. Viešieji pirkimai sudaro apie 14 proc. ES BVP ([18]). Planuojama viešųjų pirkimų direktyvų peržiūra siekiama sustiprinti technologinį saugumą ir vidines tiekimo grandines, taip pat supaprastinti ir modernizuoti taisykles, visų pirma skirtas startuoliams ir novatoriškoms įmonėms.

Gynybos pramonė, saugumas ir parengtis

ES gynybos pramonė yra svarbus konkurencingumo veiksnys, tačiau jos mastas nepakankamas, o potencialas neišnaudojamas. Nors gynybos sektoriuje veikiančios ES įmonės yra konkurencingos pasauliniu mastu, joms kenkia ir struktūriniai trūkumai, ir dešimtmečius trukęs nepakankamas investavimas. Šis sektorius yra susiskaidęs ir jį daugiausia sudaro nacionaliniai dalyviai, kurių daugelis veikia palyginti mažose nacionalinėse rinkose, todėl mažėja tiekimo pajėgumai. Investicijos į gynybos mokslinius tyrimus ir plėtrą yra gerokai mažesnės nei JAV. Todėl ES yra labai priklausoma nuo ne ES tiekėjų. Kyla reikšminga rizika, kad ES atsiliks gynybos inovacijų ir naujų pažangiųjų ginklų sistemų kūrimo srityse, o tai turės neigiamą šalutinį poveikį dvejopo naudojimo technologijoms. Europos gynybos pramonė turi sugebėti užtikrinti visus įmanomus pajėgumus ir būti varomąja visos ekonomikos inovacijų jėga.

([18]) Europos Komisija (2025). Metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita.

Turime stiprinti ir remti valstybių narių pastangas investuoti daugiau, geriau, kartu ir Europos mastu ([19]). Kad būtų galima finansuoti, plėtoti, kurti ir palaikyti visus būtinus Europos gynybos pajėgumus ir infrastruktūrą (be kita ko, dvejopo naudojimo), itin svarbus yra glaudesnis koordinavimas. Valstybių narių bendradarbiavimo gynybos srityje lygį Europa turi gerokai padidinti: sutelkti paklausą (dažniau vykdyti bendrus viešuosius pirkimus gynybos srityje), skatinti greitą pramonės plėtrą ir bendradarbiavimą bendrų mokslinių tyrimų ir plėtros, daugiausia skirtų bendroms Europos iniciatyvoms, srityje, sutelkti išteklius vykdant bendro Europos intereso gynybos projektus, integruoti ES pramonės pajėgumus ir sukurti bendrąją gynybos rinką, taip pat gerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą, kad būtų padidintas mastas, sumažintas neveiksmingumas ir paskatintas sąveikumas. Šiems tikslams pasiekti reikalingus veiksmus Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis išdėstys **Baltojoje knygoje dėl Europos gynybos ateities**.

Patirtis Europai parodė parengties pridėtinę vertę. Dabar reikia imtis konkrečių veiksmų. Kad apsaugotų ekonomiką ir piliečius, ES ir valstybės narės turi laikytis visų valdžios lygmenų ir visos visuomenės įtraukimo požiūrio, įskaitant visapusišką viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą ir naują integruotosios parengties principą. Pvz., kai pramonės ir gamybos pajėgumai yra riboti, kilus krizei svarbių prekių viešuosius pirkimus arba atsargų kaupimą galima bendrai koordinuoti ES lygmeniu. Remdamiesi Niinistö pranešimu, Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis pateiks **ES pasirengimo krizėms strategiją**, kurioje bus išdėstytas bendras požiūris į esamas ir galimas grėsmes.

Didėjant hibridinėms grėsmėms, viešajam ir privačiajam sektoriams reikia glaudžiau derintis. Skaitmeniniame amžiuje sparčiau kyla kibernetinės grėsmės ir kibernetiniai išpuoliai. Nuo mūsų skaitmeninės, transporto ir kosmoso infrastruktūros, energetikos tinklų, technologinės aparatinės įrangos atsparumo priklauso ištisi ekonomikos sektoriai ir esminės paslaugos ([20]). Žinomas pastarojo meto pavyzdys, kad saugumo rizika didėja, – jūriniai kabeliai. Europa turi atsižvelgti į riziką tiek skaitmeninių, tiek fizinių ypatingos svarbos infrastruktūros objektų saugumui visais etapais: nuo statybos ir technologijų pasirinkimo iki operacijų ir atkūrimo pajėgumų. Visapusiškas ES atsakas į grėsmes saugumui tiek internete, tiek realiame gyvenime, užtikrinantis, jog saugumas būtų per visą ciklą integruotas į ES teisės aktus ir politiką, bus nustatytas vidaus saugumo strategijoje.

Vis didesnę grėsmę Europos ekonominiam saugumui kelia kintantis klimatas ir ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai. Todėl ES ir valstybės narės, reguliariai atnaujindamos su klimatu susijusios rizikos vertinimus ir didindamos integruotąjį ypatingos svarbos infrastruktūros atsparumą, turi didinti savo atsparumą ir pasirengimą. Tarp galimybių apsaugoti ES ekonomiką ir visuomenę nuo didžiausių gaivalinių nelaimių, pvz., potvynių, sausrų, gamtos gaisrų ir audrų, keliančių pavojų tiekimo grandinėms ir gamybos vietoms, – atsparumo klimato kaitai integravimas į miestų planavimą, gamtos procesais pagrįstų sprendimų diegimas, gamtos kreditų plėtojimas ir prisitaikymas žemės ūkio sektoriuje kartu išlaikant apsirūpinimo maistu saugumą. Šiuo tikslu bus pateiktas **Europos prisitaikymo prie klimato kaitos planas**.

Apskritai, gerindamos vandentvarkos praktiką ir infrastruktūrą, didindamos vandens naudojimo efektyvumą ir skatindamos tausų vandens naudojimą, valstybės narės turi

([19]) Bendras komunikatas „Nauja Europos gynybos pramonės strategija. Užtikrinti ES parengtį, grindžiamą reaguojančia ir atsparia Europos gynybos pramone“, JOIN(2024) 10 *final*.

([20]) Plg. neseniai paskelbtą Europos ligoninių ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų kibernetinio saugumo veiksmų planą, COM (2025) 10 *final*.

spręsti didėjančio vandens trūkumo problemą. ES lygmeniu Komisija pateiks **Europos hidrologinio atsparumo strategiją**.

Pavyzdiniai 3 krypties veiksmai

- Plataus užmojo prekybos susitarimų ir švarios prekybos ir investicijų partnerystės susitarimų sudarymas ir įgyvendinimas
- Vidužemio jūros regiono šalių bendradarbiavimo energetikos ir švarių technologijų srityse iniciatyva (2025 m. IV ketv.)
- Ypatingos svarbos žaliavinių mineralų bendro pirkimo platforma (2025 m. II–III ketv.)
- Viešųjų pirkimų direktyvų peržiūra (2026 m.)
- Baltoji knyga dėl Europos gynybos ateities (2025 m. I ketv.)
- ES pasirengimo krizėms strategija (2025 m. I ketv.)
- Vidaus saugumo strategija (2025 m. I ketv.)
- Ypatingos svarbos vaistų aktas (2025 m. I ketv.)
- Europos prisitaikymo prie klimato kaitos planas (2026 m.)
- Europos hidrologinio atsparumo strategija (2025 m. II ketv.)

2. Horizontalieji įgalinamieji konkurencingumo veiksniai

2.1. Palaikyti konkurencingumą turi paprastesnis, lengvesnis, greitesnis ES reglamentavimas

Europos konkurencingumą slegia reglamentavimo našta. Ši našta, nepaisant pažangios ES geresnio reglamentavimo politikos, yra pagrindinė kliūtis ilgalaikėms investicijoms dviem iš trijų įmonių ([21]). Daugelis nurodo, kad dėl leidimų išdavimo ir administracinių procedūrų sudėtingumo, įvairovės ir trukmės Europa, palyginti su kitais regionais, yra mažiau patraukli vieta investicijoms. Norint atkurti Europos konkurencingumą, mažinti biurokratizmą reikia su daug didesniu užmoju negu anksčiau. Reglamentavimas turi būti proporcingas, stabilus, darnus ir technologiškai neutralus.

Visos ES, nacionalinės ir vietos institucijos turi dėti daug pastangų, kad būtų parengtos paprastesnės taisyklės ir paspartintos administracinės procedūros. Reikia užtikrinti, kad gauti lėšų arba sulaukti priimamų administracinių sprendimų įmonės ir piliečiai galėtų greičiau ir pigiau. Pvz., remiantis atsinaujinančiųjų išteklių energijos leidimų išdavimo tvarka ir Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktu, planuojamu **Spartesnio priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo aktu** leidimų išdavimas bus paspartintas ir kituose (pvz., energijai imliuose) pertvarkomuose sektoriuose. Bus supaprastintos ir paspartintos bendriems Europos interesams svarbių projektų ir bendro intereso energetikos infrastruktūros projektų procedūros. Rengiant pasiūlymą dėl daugiametės finansinės programos bus proga dar labiau racionalizuoti prieigą prie visų

([21]) Europos investicijų bankas. 2023 m. EIB apklausa apie investavimą.

sričių ES finansavimo priemonių, kurios šiuo metu yra suskaidytos į pernelyg daug programų, ir jas supaprastinti.

Pokyčiai prasidės nuo Komisijos. Kad nustatytų, kaip reikiamais atvejais supaprastinti, konsoliduoti ir kodifikuoti teisės aktus, Komisijos darbą šioje srityje koordinuoja ir ES *acquis* peržiūrai vadovauja pirmą kartą paskirtas už įgyvendinimą ir supaprastinimą atsakingas Komisijos narys. Kiekvienas Komisijos narys su suinteresuotaisiais subjektais du kartus per metus rengs reguliarius dialogus įgyvendinimo klausimais, kad suprastų įgyvendinimo sunkumus, išklausytų verslo atstovų problemas ir nustatytų supaprastinimo ir naštos sumažinimo galimybes. Prie ES reglamentavimo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis prisidės Komisijos tarnybų kartu su suinteresuotaisiais subjektais atliekamos tikrosios padėties patikros. Supaprastinimas turi būti atliekamas remiantis vertės grandinių praktinio veikimo supratimu, ir reguliavimo sistema turi būti grindžiama pasitikėjimu ir paskatomis, o ne išsamia kontrole. Kitą mėnesį Komisija pristatys savo bendrą požiūrį.

Ši Komisija dės precedento neturinčias supaprastinimo pastangas. Taip sutartų politikos tikslų bus siekiama paprasčiausiu, tikslingiausiu, veiksmingiausiu ir mažiausiai apsunkinančiu būdu. Siekdama ateinančiais metais dėti ilgalaikes, skaitiškai galimas įvertinti pastangas, Komisija nustatė plataus užmojo kiekybinius atskaitomybės naštos sumažinimo tikslus: ne mažiau kaip 25 proc. visoms įmonėms ir ne mažiau kaip 35 proc. MVĮ. Atskaitomybės našta yra visos administracinės naštos pogrupis. Taigi, siekiant dar labiau padidinti mūsų užmojį, ateityje 25 ir 35 proc. turėtų būti sumažintos ne tik atskaitomybės reikalavimų vykdymo, bet **visos administracinės naštos išlaidos**. Taip siekiama iki kadencijos pabaigos pasikartojančias išlaidas sumažinti maždaug 37,5 mlrd. EUR ([22]). MVĮ skirtomis priemonėmis bus siekiama 35 proc. tikslo.

Tam pradžią duos kitą mėnesį pateiksimas **pirmasis iš kelių bendrųjų supaprastinimo dokumentų rinkinių („Omnibus“)**. Šis pirmasis bendrasis rinkinys, be kita ko, apims plataus masto supaprastinimą tvaraus finansavimo atskaitomybės, įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo ir taksonomijos srityse. Atsižvelgdama į tvaraus finansavimo sistemos tikslus sutelkti investicijas į perėjimą prie švarios energijos, Komisija užtikrins geresnį reikalavimų suderinimą su investuotojų poreikiais, proporcingus terminus, finansinius parametrus, kurie neatgraso nuo investicijų į mažesnes pertvarkomas įmones, ir pareigas, kurios proporcingos įvairių įmonių veiklos mastui. Ji visų pirma spręs grandininio poveikio klausimą, kad tiekimo grandinėse veikiančioms mažesnėms įmonėms praktikoje nebūtų taikomi pernelyg dideli atskaitomybės reikalavimai, kurių teisės aktų leidėjai nebuvo numatę.

Siekiant užtikrinti proporcingą prie įmonių dydžio pritaikytą reglamentavimą, netrukus bus pasiūlyta **nauja mažų vidutinės kapitalizacijos įmonių apibrėžtis**. Sukūrus tokią naują įmonių – didesnių nei MVĮ, bet mažesnių nei didelės įmonės – kategoriją, specialiai pritaikytas reglamentavimo supaprastinimas, koks jau taikomas MVĮ, bus naudingas tūkstančiams ES įmonių. Be to, Komisija rengiasi mažesniems rinkos dalyviams **supaprastinti pasienio anglies dioksido korekcinį mechanizmą**.

Šiais metais ir per visą kadenciją Komisija, remdamasi dialogu su suinteresuotaisiais subjektais, toliau teiks supaprastinimo priemones. Atlikus **REACH reglamento peržiūrą,** apimsiančią galiojantį cheminių medžiagų *acquis* ir naujas su jomis susijusias iniciatyvas, bus praktiškai įgyvendinamas tikras supaprastinimas ir užtikrinamas greitesnis sprendimų dėl didelių pavojų, taip pat dėl tvarumo, konkurencingumo, saugumo ir saugos priėmimas.

([22]) Naudodamasis turimais ES ir nacionaliniais duomenimis ir atsižvelgdamas į E. Stoiberio aukšto lygio grupės atliktą administracinės naštos įvertinimą, Eurostatas apytiksliai apskaičiavo, kad bendrų pasikartojančių (metinių) administracinių išlaidų bazinis lygis ES siekia iki 150 mlrd. EUR.

Pateikusi pasiūlymą atlikti ES vaistų sistemos peržiūrą, kuria siekiama paspartinti leidimų išdavimą ir racionalizuoti reglamentavimo procesus, Komisija rengia trumpalaikes įgyvendinimo priemones, kad sumažintų naštą ir supaprastintų procedūras **medicinos reikmenų** srityje. Be to, šiais metais bus pateiktas didelio masto supaprastinimo dokumentų rinkinys, kuriuo siekiama konkrečiai sumažinti ūkiams tenkančią naštą ir padėti ūkininkams.

Griežtesniu naujų iniciatyvų filtru, padedančiu, be kita ko, įvertinti tikėtiną poveikį išlaidų skirtumui, palyginti su tarptautiniais konkurentais, taps **nauja MVĮ ir konkurencingumo patikra**, atliekama rengiant poveikio vertinimus. Atitinkamais atvejais daugiau dėmesio bus skiriama siūlomų deleguotųjų ir įgyvendinimo aktų sąnaudų vertinimui.

Kad būtų sumažinta atskaitomybės našta, kartu su supaprastinimu bus vykdoma skaitmenizacija. Įmonėms ir valdžios institucijoms reikia labiau padėti įgyvendinti ES teisės aktus, didinant joms teikiamą paramą, stiprinant jų gebėjimus ir teikiant joms techninę pagalbą. Siekiant paskatinti supaprastinimą valdžios lygmeniu, turi būti sudarytos palankesnės sąlygos naudoti skaitmenines priemones bei dirbtinį intelektą ir užtikrintas visiškas tarpvalstybinis viešojo sektoriaus institucijų sprendimų, pvz., e. sąskaitų faktūrų išrašymo, e. parašo, pasiūlymų teikimo elektroninėmis priemonėmis ir skaitmeninio produkto paso, sąveikumas. Kai įmanoma, reikalaujama informacija turi būti teikiama standartizuotais duomenimis grindžiamais skaitmeniniais formatais. Remiantis ES eIDAS sistema, kertinis paprasto ir skaitmeninio užsiėmimo verslu ES akmuo bus **Europos verslo dėklė**, užtikrinanti įmonėms vientisą aplinką bendrauti su visomis viešojo administravimo institucijomis.

Siekdama užtikrinti vienodas sąlygas visoje bendrojoje rinkoje, taip pat kovoti su susiskaidymu ir pertekliniu reglamentavimu, Komisija ryžtingai imsis **visiško suderinimo ir vykdymo užtikrinimo**. Komisija ne tik stengsis supaprastinti įrašų saugojimą pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, bet ir toliau sieks labiau suderinti jo įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą.

Visos ES institucijos turi dirbti kartu, kad išvengtų piktnaudžiavimo perdėtu reglamentavimu. Viso teisėkūros proceso metu visos institucijos, laikydamosi subsidiarumo ir proporcingumo principų, turi laikytis įsipareigojimo užtikrinti geresnį reglamentavimą. Bendradarbiaujant su Europos Parlamentu ir Taryba, persvarstytu tarpinstituciniu susitarimu bus užtikrinta, kad supaprastinimo įsipareigojimo vykdymas ir dėmesys įgyvendinimui liktų sutelktas nuo teisėkūros proceso pradžios iki pabaigos.

2.2. Viso Europos bendrosios rinkos potencialo išnaudojimas

Žemyno dydžio bendrosios rinkos sukūrimas labai svarbus milžinų pasaulyje. Jau 30 metų bendroji rinka yra išbandyta ir patikrinta Europos konkurencingumą skatinanti jėga ([23]). Šiandien tai yra 23 mln. įmonių, tiekiančių prekes ir teikiančių paslaugas beveik 450 mln. europiečių, vidaus rinka. Bendrovėms naudingas laisvas judėjimas ir nuspėjamos verslo sąlygos, grindžiamos teisinės valstybės principo laikymosi garantijomis. Vartotojams naudingas platus pasirinkimas ir aukšto lygio apsauga. Tačiau bendroji rinka dar toli gražu nebaigta kurti. Nepaisant nuolatinių pastangų pašalinti kliūtis laisvam prekių, paslaugų, kapitalo ir žmonių judėjimui, kai kurios iš jų vis dar išlieka, be to, atsiranda naujų kliūčių ir susiskaidymo priežasčių.

2025 m. metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita rodo neveikimo kainą: per pastaruosius kelerius metus rinkos integracija prarado pagreitį. Iš tiesų

([23]) Mario Monti pranešimas Europos Komisijos pirmininkui „Nauja bendrosios rinkos strategija Europos ekonomikai ir visuomenei“, 2010 m. gegužės 9 d.

ES BVP dalis, kurią sudaro valstybių narių tarpusavio prekyba, 2023 m. sumažėjo tiek prekių (23,8 proc.), tiek paslaugų (7,6 proc.) sektoriuose ([24]). Bendrojoje rinkoje prekybos tarpvalstybinėmis paslaugomis apimtis mažesnė nei trečdalis prekybos prekėmis apimties ir, kitaip nei prekybos prekėmis atveju, nėra didesnė nei prekybos paslaugomis su ES nepriklausančiomis šalimis apimtis. Lettos pranešime apžvelgiamos nuolatinės kliūtys ir pabrėžiama nauda, kurią duotų spartesnis elektroninių ryšių, energetikos, finansų rinkų integravimas ir bendrosios gynybos rinkos kūrimas.

Pašalinus likusias kliūtis ir išplėtus bendrąją rinką bus lengviau užtikrinti konkurencingumą visais aspektais, nes bus sukurtos didesnės rinkos, sumažintos energijos kainos ir pagerintos galimybės patekti į rinką ([25]). Siekiant pagerinti bendrosios rinkos veikimą visose pramonės šakose, horizontaliąja bendrosios rinkos strategija bus modernizuota valdymo sistema: pašalintos ES vidaus kliūtys ir neleidžiama atsirasti naujoms, skatinamas bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis ir siūlomas naujas požiūris į įgyvendinimą. Sustiprinta Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė (SMET) užtikrins tai, kad perkeliant ES teisės aktus į nacionalinę teisę būtų išvengta nereikalingos naštos, ir bendrą šių teisės aktų įgyvendinimą bei vykdymo užtikrinimą. Bus imtasi papildomų derinimo priemonių, kad būtų sumažintas likęs teisinis susiskaidymas, siekiant tiek bendrosios rinkos sustiprinimo, tiek supaprastinimo. Ankstyva ir laipsniška šalių kandidačių integracija į bendrosios rinkos dalis leis įmonėms integruotis į Europos vertės grandines ir taip palengvins konvergencijos procesą ir padidins investicijas, prekybą ir konkurencingumą.

Siekiant stiprinti augimą, mažinti skirtumus ir skatinti konkurencingumą visoje bendrojoje rinkoje, kartu remiant regionų ir bendruomenių ilgalaikę plėtrą ir teisingą pertvarką, labai svarbi yra modernizuota sanglaudos politika.

Komisija pasinaudos galimybe užtikrinti, kad standartų nustatymo procesai būtų greitesni ir prieinamesni, visų pirma MVĮ ir startuoliams. Dabartinė Europos standartizacijos sistema nepakankamai reaguoja į spartesnius besiformuojančių technologijų inovacijų ciklus. Sistemingas dalyvavimas pasaulinių standartų nustatymo procesuose yra labai svarbus siekiant paveikti rezultatus, kad jie atitiktų ES interesus, taip padedant pramonei išlikti konkurencingai pagrindinėse technologijų rinkose, pvz., 5G ir 6G telekomunikacijų, dirbtinio intelekto, atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų, elektrinių transporto priemonių įkrovimo infrastruktūros, prieinamumo ir daiktų interneto rinkose. Kai darniųjų standartų nėra, jie neprieinami arba jų reikia skubiai, turi būti ieškoma kitų galimybių užtikrinti įmonėms teisinį tikrumą dėl atitikties ES taisyklėms.

2.3. Konkurencingumo finansavimas ir santaupų ir investicijų sąjunga

Kad pasiektų jau sutartus tikslus, ES reikia didžiulio finansavimo. Inovacijos, perėjimas prie švarios energijos, skaitmeninė ir technologijų sklaida visuose ekonomikos sektoriuose reiškia labai dideles investicines sąnaudas, be kita ko, tam, kad visame žemyne būtų vykdoma būtina plataus masto bendrųjų gėrybių, pvz., infrastruktūros, plėtra. Valstybės narės įsipareigojo siekti kiekybinių atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslų, padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros išlaidas iki 3 proc. BVP, o (NATO narių) gynybos

([24]) Europos Komisija (2025). Metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita.

([25]) TVF vertinimu, likusių ES vidaus prekybą ribojančių kliūčių *ad valorem* ekvivalentą galima prilyginti maždaug 45 proc. mokesčiui gamybos sektoriui ir 110 proc. mokesčiui paslaugų sektoriui. „Įvertintų ES vidaus sektorinių kliūčių sumažinimas iki JAV valstijose užfiksuoto lygio tiesiogiai galėtų lemti našumo padidėjimą 6,7 proc.“ Tarptautinis valiutos fondas. „Europe’s Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies - Regional Economic Outlook“, 2024 m. lapkričio mėn.

išlaidas bent iki 2 proc. BVP ir atnaujinti ES skaitmeninę infrastruktūrą. Draghi pranešime įvertinta, kad bendras papildomų investicijų poreikis Europoje iki 2030 m. sieks 750–800 mlrd. EUR per metus – tai reiškia, kad bendras ES investicijų ir BVP santykis turės padidėti maždaug 5 procentiniais punktais ES BVP per metus, kad pasiektų lygį, kuris paskutinį kartą užfiksuotas XX a. septintąjį ir aštuntąjį dešimtmečiais. Siekiant paskatinti našumo augimą ir pasiekti ES inovacijų, poveikio klimatui neutralumo ir gynybos tikslus, itin svarbu užtikrinti pakankamas viešąsias ir privačiąsias investicijas.

Tokioms didelio masto pastangoms įdėti reikia, kad ES ir jos valstybės narės daug labiau telktų privačiąsias investicijas, be kita ko, per institucinius investuotojus, ir kryptingiau bei tikslingiau naudotų viešąjį finansavimą. Nors daugeliui įmonių, kad galėtų klestėti, reikia labai rizikingo kapitalo ir investicijų į nuosavą kapitalą, ES yra pernelyg priklausoma nuo bankų teikiamo finansavimo skolintomis lėšomis ([26]).

2022 m. ES namų ūkių santaupų lygis buvo 65 proc. didesnis nei JAV ([27]). Tačiau ES finansų sektorius jų veiksmingai nenukreipia į pelningas investicijas ir neskiria pakankamai kapitalo ES ekonomikos inovacijoms. Todėl piliečiai negauna pakankamos grąžos už savo santaupas ir 300 mlrd. EUR europiečių santaupų kasmet investuojama į ne ES rinkas.

ES turi integruoti kapitalo rinkas ir pasiekti, kad jos būtų gilesnės ir likvidesnės, nes tai yra būtinas žingsnis siekiant sutelkti privačiojo sektoriaus išteklius ir nukreipti juos į perspektyvius augimo sektorius. Taip pat būtina, kaip pagrindą naudojant viešąsias lėšas, skatinti privačius investuotojus prisiimti didesnę riziką.

Reikia nustoti ilgą laiką trypčiojus vietoje, todėl 2025 m. Komisija pateiks **santaupų ir investicijų sąjungos strategiją** ir konkrečių pasiūlymų rinkinį, kurie sudarys sąlygas ES piliečiams kurti gerovę ir sutelkti kapitalą Europoje vykdomiems projektams. Todėl reikia skatinti teikti nebrangius ES lygmens taupymo ir investavimo produktus, o neprofesionaliuosius investuotojus skatinti jais naudotis. Komisija taip pat nagrinės privačių ir profesinių pensijų galimybes, kad padėtų ES piliečiams planuoti išėjimą į pensiją ir nukreipti savo santaupas į ekonomiką. Kartu Komisija imsis veiksmų, kad pašalintų rinkos nulemto finansų rinkų infrastruktūros konsolidavimo kliūtis.

Galiausiai Komisija pateiks priemonių, kuriomis skatinamas ES pakeitimo vertybiniais popieriais rinkos veikimas, kad bankams būtų sukurti papildomi finansavimo pajėgumai (kurie visų pirma turėtų būti naudingi skolinant įmonėms ir MVĮ), ir priemonių, kuriomis užtikrinama daug vienodesnė priežiūra; sieks visoje ES reformuoti ir suderinti nemokumo sistemas, kurios šiuo metu vis dar yra labai susiskaidžiusios, įskaitant reikalavimų eiliškumą ir nemokumo veiksnius arba finansinio įkaito ir atsiskaitymo taisykles; taip pat pašalins tarpvalstybinėms investicijoms trukdančias apmokestinimo kliūtis.

Geresnis ekonomikos koordinavimas

Kad būtų sumažinta rizika ir pritraukta tiek privačiųjų investicijų, kiek reikia, reikės ne tik tiesioginių viešųjų investicijų, bet ir viešosios paramos. Dėl valstybių narių nacionalinių biudžetų dydžio (apie 50 proc. ES BVP) ES pajėgumas finansuoti strategines viešąsias investicijas, įskaitant investicijas į Europos viešąsias gėrybes, priklausys nuo to,

([26]) ES įmonės, palyginti su JAV įmonėmis, daug mažiau pasikliauja rinkoje esančiais finansavimo šaltiniais: prekiaujamosios nuosavo kapitalo bei skolos priemonės ES ir JAV sudaro atitinkamai mažiau nei 30 proc. ir beveik 70 proc. įmonių finansavimo. Žr. Tarptautinis valiutos fondas, 2023. „IMF Background Note on CMU for Eurogroup“, 2023 m. birželio 15 d.

([27]) 2024 m. rudens ekonominė prognozė. Laipsniškas atsigavimas nepalankiomis aplinkybėmis, 2024 m. lapkričio mėn.

kokie nacionalinės makroekonominės ir fiskalinės politikos prioritetai bus nustatyti, kad šis tikslas būtų pasiektas, ir kaip ši politika bus koordinuojama.

Peržiūrėtoje ES ekonomikos valdymo sistemoje šis tikslas remiamas stiprinant tvarios fiskalinės ir augimą skatinančios politikos integraciją: bus sudaromi laipsniškesnio, palyginti su ankstesne reglamentavimo sistema, koregavimo planai, kuriais suteikiama daugiau fiskalinės erdvės prioritetinėms reformoms ir investicijoms ([28]). Per pirmąjį vertinimą pagal naująją sistemą penkių valstybių narių koregavimo laikotarpis, remiantis reformų ir investicijų įsipareigojimais, pratęstas nuo ketverių iki septynerių metų. Ateityje skolos tvarumo didinimas vykdant laipsnišką fiskalinį konsolidavimą turėtų būti vis labiau susiejamas su viešųjų investicijų apsauga, didesnės nacionalinės atsakomybės prisiėmimu ir geresniu vykdymo užtikrinimu.

Perorientuotas ES biudžetas

Europos strateginių technologijų platformos (STEP) reglamentu ES pradėjo 11 skirtingų finansavimo programų lėšas perskirti pramonės projektams, susijusiems su trijų rūšių ypatingos svarbos technologijomis: skaitmeninėmis technologijomis ir giliųjų technologijų inovacijomis; švariomis ir efektyviai išteklius naudojančiomis technologijomis ir biotechnologijomis. Naudojantis bendru STEP portalu projektų rengėjams, valdymo institucijoms ir investuotojams tapo lengviau ir paprasčiau gauti ES finansavimą. Iki šiol sukaupta STEP patirtis rodo, kad paramos iš ES biudžeto perorientavimas į aiškius ir bendrus konkurencingumo prioritetus sukuria pridėtinę vertę.

Kita daugiametė finansinė programa suteiks galimybę imtis tolesnių veiksmų ir persvarstyti ES biudžeto struktūrą ir paskirstymą konkurencingumo prioritetams remti. Šiuo metu ES biudžeto išlaidos išskaidytos į pernelyg daug programų, todėl dažnai jų strateginis valdymas yra ribotas, o paramos gavėjams jos yra labai sudėtingos. Norint sutelkti dėmesį į ES konkurencingumą, ES viešųjų gėrybių ir daugiašalių investicinių projektų forma reikia bendrai susitarti dėl finansavimo prioritetų ir juos nustatyti taikant sustiprintą politikos valdymo mechanizmą (žr. 2.5 skirsnį). Kitoje daugiametėje finansinėje programoje integruočiau atliepti šiuos poreikius turėtų naujas **Europos konkurencingumo fondas**. Jo lėšomis bus sukurti investavimo pajėgumai, kuriais bus remiamos strateginės technologijos ir gamyba (nuo dirbtinio intelekto iki kosmoso, nuo švarių technologijų iki biotechnologijų sektorių ir kt.), kurios yra itin svarbios Europos konkurencingumui, be kita ko, moksliniams tyrimams ir inovacijoms ir bendriems Europos interesams svarbiems projektams. Jis padės pritraukti privačiųjų investicijų ir sumažinti su jomis susijusią riziką.

Viešojo finansavimo nepakanka – taip pat reikia dideliu mastu panaudoti privatų kapitalą. Siekiant pritraukti privačiųjų investicijų ir panaikinti Europos investicijų spragą visose prioritetinėse srityse – nuo priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo iki gynybos – **turi būti visapusiškai išnaudojamas EIB grupės potencialas**. Dar labiau padidinti viešųjų investicijų poveikį taip pat gali padėti Europos skatinamąjį finansavimą teikiančių bankų tinklas ir kitos tarptautinės finansų įstaigos. Galinga priemonė, kurios vidutinis didinamasis poveikis iki šiol viršijo 15 kartų, pasirodė esąs su finansinėmis priemonėmis ir biudžeto garantijomis susijusios rizikos mažinimas. Remiantis sėkmingo programos „InvestEU“ įgyvendinimo rezultatais (jau sutelkta 218 mlrd. EUR investicijų ([29]), iš jų 65 proc. – iš privačių šaltinių), bus pasiūlyta platesniu mastu mažinti

([28]) ECB tinklaraštis. „Mind the gap: Europe’s strategic investment needs and how to support them“, 2024.

([29]) Įvairialypė programos „InvestEU“ parama investicijoms teikiama pagal keturias linijas: tvarios infrastruktūros; mokslinių tyrimų, inovacijų ir skaitmenizacijos; MVĮ; socialinių investicijų ir įgūdžių.

su ES finansuojamomis programomis susijusią riziką, kad būtų remiamos rizikingesnės ir didesnio masto investicijos į pagrindinius ekonomikos sektorius. Taip pat reikėtų labiau telkti EIB grupės nuosavus išteklius. Kartu su ES ištekliais tai turėtų padėti padidinti garantijų, paskolų, derinimo priemonių ir kitų rūšių finansinių priemonių (įskaitant nuosavą kapitalą) naudojimą įvairiems ES biudžeto lėšomis remiamiems politikos prioritetams. Be to, reikia išplėsti dabartinių finansavimo programų, pradedant nuo programos „InvestEU“, taikymo sritį, kad EIB grupės ir kitų partnerių įgaliojimai būtų platesni, paprastesni, greitesni įgyvendinti ir lankstesni. Atvira tokių priemonių struktūra suteikia galimybę stiprinti bendradarbiavimą ir sinergiją su nacionaliniais skatinamąjį finansavimą teikiančiais bankais ir tarp jų.

2.4. Skatinimas ugdyti įgūdžius ir kurti kokybiškas darbo vietas kartu užtikrinant socialinį sąžiningumą

Europos konkurencingumo pagrindas – jos žmonės. ES turi vienus geriausių pasaulio mokslininkų ir tyrėjų, taip pat gyvybingus kūrybos ir kultūros sektorius. Čia dirba daug kvalifikuotų darbuotojų, veikia stiprios švietimo ir mokymo sistemos ir įtraukios darbo rinkos, taikomi nediskriminavimo teisės aktai ir užtikrinama patikima gerovės valstybė. Tačiau Europos darbo rinkoje vyksta esminiai pokyčiai. Nors 2023 m. ES dirbančių asmenų skaičius išaugo iki 216,5 mln. ir užimtumo lygis pasiekė naują rekordą (75,3 proc.), o nedarbo lygis – istoriškai žemą lygį (6,1 proc.), įgūdžių ir darbo jėgos trūkumas išlieka. Pvz., apie sunkumus rasti tinkamų įgūdžių turinčių darbuotojų praneša beveik keturios iš penkių ES mažųjų ir vidutinių įmonių ([30]).

Esminis konkurencingos Europos formavimo veiksnys – veiksminga socialinė politika, grindžiama Europos socialinių teisių ramsčiu. Konkurencingesnė didelio našumo ekonomika užtikrins, kad mūsų socialinis modelis būtų finansiškai tvarus ilguoju laikotarpiu ir piliečiai aiškiai matytų, kaip užsitikrinti ekonominę sėkmę. Galimybę prisidėti prie konkurencingumo didinimo ir gauti iš to naudos turi turėti visi europiečiai.

Siekdama užtikrinti tinkamą įgūdžių pasiūlos ir darbo rinkos poreikių atitiktį, Komisija pateiks įgūdžių sąjungos sukūrimo iniciatyvą, kuria daugiausia dėmesio bus skirta investicijoms, suaugusiųjų švietimui ir mokymuisi visą gyvenimą, perspektyvių įgūdžių ugdymui, įgūdžių išsaugojimui, sąžiningam judumui, kvalifikuotų specialistų iš trečiųjų šalių pritraukimui bei integravimui ir įvairių rūšių mokymo pripažinimui, kad žmonės galėtų dirbti visoje Sąjungoje. Kad būtų galima keisti darbą ir profesiją, labai svarbus dabartinės Europos darbo jėgos kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas. Įgūdžių sąjunga apims strateginį gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos mokymo planą, pagrindinių įgūdžių veiksmų planą, kuriame daugiausia dėmesio bus skiriama mokykliniam ugdymui, ir Europos profesinio rengimo ir mokymo strategiją ir sustiprins Europos universitetų aljansus. Be to, tam, kad įgūdžiai ir profesijos atitiktų darbo rinkos poreikius, būtina palaikyti tvirtą dialogą su socialiniais partneriais, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas įgūdžių pripažinimui ir patvirtinimui, taip pat rinkti informaciją apie dabartinius ir būsimus įgūdžius ir darbo rinkos tendencijas. Darbas šioje srityje apims įgūdžių perkėlimo iniciatyvą, kuria siekiama palengvinti į kitą šalį persikeliančių asmenų įgytų įgūdžių pripažinimą. Europa taip pat turi būti prieinamesnė ir patrauklesnė kvalifikuotiems trečiųjų šalių specialistams, dėl kurių konkuruojame su kitomis

([30]) „Eurobarometro“ apklausa „Europos įgūdžių metai (2023). Įgūdžių trūkumas, įdarbinimo ir darbuotojų išlaikymo mažosiose ir vidutinėse įmonėse strategijos“.

jurisdikcijomis, – tuo tikslu puoselėti su šalimis partnerėmis jau užmegztus specialistų pritraukimo partnerystės ryšius ir pasitelkti savo būsimą specialistų rezervą.

Be to, Europoje mažėjant darbingo amžiaus gyventojų skaičiui, būtina didinti dalyvavimą darbo rinkoje ([31]). Daug veiksnių riboja moterų, jaunimo ir vyresnio amžiaus piliečių, norinčių išlikti ekonomiškai aktyvūs, galimybes dirbti. Patekti į darbo rinką taip pat sunku žemos kvalifikacijos asmenims, neįgaliesiems ir kitų nepakankamai atstovaujamų grupių asmenims. Aktyvesnis dalyvavimas darbo rinkoje ir didesnis našumas labai priklauso nuo sąžiningų darbo sąlygų, deramo darbo užmokesčio, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros ir galimybės naudotis įperkamomis ir kokybiškomis vaikų ir ilgalaikės priežiūros paslaugomis. Siekdama spręsti šiuos ir kitus klausimus, darančius poveikį dalyvavimui darbo rinkoje, Komisija bendradarbiaus su socialiniais partneriais ir pateiks kokybiškų darbo vietų kūrimo gaires. Ji taip pat pateiks įperkamo būsto planą.

Galiausiai, darbo pasaulis keičiasi ir, plėtojantis naujiems sparčiai augantiems ekonomikos sektoriams, darbuotojams reikia galimybių prisitaikyti, kad jie ne tik galėtų susirasti ir išlaikyti darbą, bet ir pasikeitus jų statusui darbo rinkoje turėtų apsaugos priemonių. Per Europos semestrą valstybės narės bus primygtinai skatinamos modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, kad visiems darbuotojams būtų užtikrinta galimybė naudotis tinkama, veiksminga ir efektyvia apsauga. Pensijų reformos turėtų būti derinamos su iniciatyvomis, kuriomis skatinama ilgiau dirbti, remiamas aktyvus ir sveikas senėjimas ir kuriamos įtraukesnės darbo rinkos.

2.5. Suvienyti jėgas, kad poveikis būtų kuo didesnis: Konkurencingumo koordinavimo priemonė

ES nepavyks pasiekti savo tikslų, jei jos ir nacionalinė politika nebus veiksmingiau koordinuojama. Europa nepasiekia to, ko galėtų pasiekti veikdama išvien, nes jos pramonės ir mokslinių tyrimų politika yra susiskaidžiusi tarp ES ir valstybių narių ir apima įvairius nekoordinuojamus tikslus. Bendrojoje rinkoje kiekviena valstybė narė įgyvendina savo pramonės ir paramos politiką, kad padidintų nacionalinį konkurencingumą, mažai dėmesio skirdama tam, kas vyksta kitose valstybėse narėse, ar net joms kenkdama. Tai mažina tų politikos krypčių ir išteklių veiksmingumą ir riboja bendrą naudą žvelgiant iš visos ES perspektyvos ([32]).

Komisija pasiūlys naują Konkurencingumo koordinavimo priemonę, pagal kurią kartu su valstybėmis narėmis bus siekiama bendrų konkurencingumo prioritetų pasirinktose pagrindinėse srityse ir projektuose, kurie laikomi strateginės svarbos ir atitinka bendrą Europos interesą. Siekiant nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti ES prioritetus, pagal Europos semestrą ir priemonę „NextGenerationEU“ nustatyta sėkminga reformų ir investicijų derinimo logika. Šį metodą turėtų papildyti koordinuojami tarpvalstybiniai ir ES masto veiksmai.

Konkurencingumo koordinavimo priemone bus siekiama ES ir nacionaliniu lygmenimis suderinti pramonės ir mokslinių tyrimų politiką ir investicijas. Ji padės įgyvendinti naujas svarbias Europos pridėtinę vertę turinčias iniciatyvas ir (arba)

([31]) Plg. Europos Komisija, „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“, COM(2023) 577.

([32]) IMF Working Paper 24/249, Industrial Policy in Europe: A Single Market Perspective Prepared by Andrew Hodge, Roberto Piazza, Fuad Hasanov, Xun Li, Maryam Vaziri, Atticus Weller, Yu Ching Wong, 2024 m. gruodžio mėn.

tarpvalstybinius projektus, skirtus struktūrinei ekonominei transformacijai, našumui, ilgalaikiam augimui ir kokybiškoms darbo vietoms užtikrinti ir naudingus bendrajai rinkai. Glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir kitais pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais bus nustatyti veiksmai, susiję su bendrais konkurencingumo prioritetais tam tikrame sektoriuje, tam sąlygas sudarančiomis būtinomis reformomis bei investicijomis ir konkrečiais projektais, kuriems vykdyti reikalingas tarpvalstybinis koordinavimas. Koordinavimo priemonė veiks kartu su racionalizuotu Europos semestru, per kurį daugiausia dėmesio bus skiriama reformoms ir investicijoms, kuriomis siekiama užtikrinti konkurencingumą nacionaliniu lygmeniu. Abi šios priemonės bus dalis nuoseklaus ir optimizuoto valdymo mechanizmo, kuriuo bus grindžiami ES ir nacionalinio lygmens sprendimai dėl investicijų ir reformų. Šiuo nauju valdymo mechanizmu ES prioritetai bus susieti su ES biudžetu, nes siekiant sukurti investicijų sąjungą reikia suderinti Sąjungos, viešąsias ir privačiąsias išlaidas su ES konkurencingumo prioritetais.

Pradiniame etape Komisija kaip bandomuosius projektus pasiūlys koordinuoti ES ir valstybių narių politiką keliose pasirinktose srityse, kurios turi aiškią pridėtinę vertę ES konkurencingumui. Šios sritys galėtų būti energetikos ir transporto infrastruktūra (pvz., elektros tinklų ir kaupimo, tvarių degalų ir įkrovimo), skaitmeninė infrastruktūra ir dirbtinio intelekto vertikaliojo naudojimo atvejai, biotechnologijos, taip pat kiti pagrindiniai gamybos (pvz., ypatingos svarbos vaistų) pajėgumai.

Viešasis finansavimas, skirtas tokiems bandomiesiems projektams įgyvendinti, turės pritraukti kuo didesnį privatų kapitalą, nes investicijų poreikiai dideli. Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, stebės veiksmingo derinimo pažangą. Remdamasi šia patirtimi, Komisija kartu su valstybėmis narėmis parengs investicijų valdymo mechanizmą. Komisija numato bendradarbiauti rengiant metodiką, pagal kurią būtų nustatomi ir apibrėžiami kiti strateginės infrastruktūros tinklai, sektoriai ar veikla, tinkami investicijoms ir politikai koordinuoti pagal Konkurencingumo koordinavimo priemonę, atsižvelgiant į jų potencialą inovacijų, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir ekonominio saugumo srityse ([33]).

Pagal dabartinę daugiametę finansinę programą finansinės paskatos koordinuotoms investicijoms įgyvendinti galėtų būti grindžiamos sėkminga STEP patirtimi: toje platformoje strateginiams tikslams remti iš valstybių narių ir regionų sanglaudos politikos fondų jau buvo perskirta daugiau kaip 6 mlrd. EUR, o iš penkių Komisijos tiesiogiai valdomų programų – 8,7 mlrd. EUR. Be tolesnio sanglaudos politikos fondų perprogramavimo, finansines paskatas įgyvendinti veiksmų planus galėtų teikti EIB grupė, nacionaliniai skatinamąjį finansavimą teikiantys bankai ir kiti įgyvendinantieji partneriai, remdamiesi tvirtesne „InvestEU“ garantija. Tai apimtų valstybėms narėms pagal priemonę „NextGenerationEU“ skirtų lėšų perskyrimą į programos „InvestEU“ nacionalinius skyrius ir tikslinius programos „InvestEU“ taisyklių pakeitimus, kad būtų padidintas jos pajėgumas prisiimti riziką.

([33]) Draghi pranešime (p. 41) nurodomas naudingas (nors neišvengiamai supaprastintas ir nebaigtinis) pradinis taškas ir išskiriami keturi svarbiausi atvejai, kuriais būtų taikomas atitinkamas skirtingas politikos priemonių rinkinys: i) sektoriai, kuriuose Europa sąnaudų atžvilgiu atsiduria per daug nepalankioje padėtyje, kad galėtų būti rimta konkurentė, ir kuriuose, siekiant sumažinti priklausomybę, labai svarbus įvairinimas; ii) sektoriai, kuriuose ES interesai yra sutelkti į tai, kad gamyba vyktų (ir susijusios darbo vietos būtų) Europoje, o ne į technologijų kilmę; iii) sektoriai, kuriuose Europos įmonės turi išlaikyti atitinkamą praktinę patirtį ir gamybos pajėgumus, kad kilus geopolitinei įtampai būtų galima padidinti gamybą; iv) nauji besivystantys sektoriai, kuriuose ES turi inovacinį pranašumą ir įžvelgia didelį augimo potencialą ateityje.

Pagal kitą daugiametę finansinę programą Konkurencingumo koordinavimo priemonės įgyvendinimas bus remiamas iš naujo Konkurencingumo fondo. Fondo įsteigimas padės spręsti problemą, kad mūsų išlaidos išskaidytos į pernelyg daug besidubliuojančių programų: daugelio jų lėšomis finansuojami tie patys dalykai, bet pagal skirtingus reikalavimus, tad sunku veiksmingai derinti finansavimą. Visapusiška fondo struktūra suteiks jam galimybę prisidėti prie Europos projektų bet kuriuo investavimo proceso etapu: nuo mokslinių tyrimų, veiklos plėtros, pramoninio diegimo iki gamybos. Jis galės lanksčiai sutelkti visas mūsų finansines priemones: dotacijas, paskolas, nuosavą kapitalą ir viešuosius pirkimus. Be to, siekiant užtikrinti darną ir kuo labiau padidinti pajėgumus, finansavimas, susijęs su būsimais nacionaliniais planais, apimančiais pagrindines reformas ir investicijas, galėtų suteikti finansinių paskatų ir paramą pagal Koordinavimo priemonę nustatytoms priemonėms.

Pavyzdiniai įgalinamieji veiksmai

„Omnibus“ supaprastinimas ir mažų vidutinės kapitalizacijos įmonių apibrėžimas (2025 02 26)

- Europos verslo dėklė (2025 m.)
- Bendrosios rinkos strategija (2025 II ketv.)
- Standartizacijos reglamento peržiūra (2026 m.)
- Santaupų ir investicijų sąjunga (2025 m. I ketv.)
- Kita daugiametė finansinė programa, apimanti Konkurencingumo fondą ir Konkurencingumo koordinavimo priemonę (2025 m.)
- Įgūdžių sąjunga (2025 m. I ketv.)
- Kokybiškų darbo vietų veiksmų gairės (2025 m. IV ketv.)
- Įgūdžių perkėlimo iniciatyva (2026 m.)

3. Išvada

Artimiausiais metais Europa turi orientuotis į tai, kaip atgauti konkurencinį pranašumą. Europa turi visus išteklius, reikalingus norint būti konkurencingai ateities pasaulio ekonomikoje, tačiau privalo skubiai perjungti pavarą. Ji turi išnaudoti savo pranašumus ir nedelsdama žengti savo keliu link inovacijomis grindžiamo našumo augimo ir neutralaus poveikio klimatui ateities. Konkurencingumo kelrodis rodo, kokia kryptimi ES turi judėti, kad integruotoje ir veiksmingoje visą jos teritoriją apimančioje privataus kapitalo rinkoje novatoriai galėtų greitai patiekti produktus rinkai, o įmonės – lengvai gauti finansavimą. Kad bet kurioje jos bendrosios rinkos dalyje startuoliai galėtų pradėti ir plėsti savo veiklą: nesvarbu, ar ji būtų susijusi su prekėmis, ar su paslaugomis. Kad Europai tektų tinkama giliųjų technologijų sektoriuose veikiančių didžiausių pasaulio įmonių dalis, o apdirbamoji pramonė ir ūkininkai sėkmingai derintų konkurencingumą su perėjimu prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir tvarios gamybos. Kad joje darbuotojai galėtų save realizuoti kokybiškose darbo vietose ir pasikliauti tvariomis socialinės apsaugos

sistemomis. Kad dėl vienos didžiausių pasaulyje jos žemyno dydžio rinkos ir tinklo infrastruktūros visi vartotojai bet kur ir bet kada galėtų naudotis įperkama, švaria energija ir produktais. Kad ES kartu su valstybėmis narėmis naudotųsi savo kolektyvine galia veikti drauge ir mažinti per didelę priklausomybę.

Kelrodis žymi naują kelią į konkurencingumą, pagal bendrą viziją jungiantį pramonės politiką, investicijas ir reformas. Visi komponentai papildo vienas kitą. Siekiant užtikrinti visapusišką pramonės politikos ir investicijų poveikį, būtina vykdyti bendrosios rinkos gilinimo reformas, kuriomis plečiama rinka, lengvinamos įmonių veiklos plėtros sąlygos ir išlaikomas sveikas konkurencinis spaudimas, naudingas įmonėms ir darbuotojams. Žengiant šiuo keliu reikės įdėti plataus masto supaprastinimo pastangų ir priimti naują valdymo sistemą, pagal kurią ES ir valstybių narių lygmeniu bus koordinuojami veiksmai.

Už konkurencingumą atsako ne tik ES. Kad atremtų šį iššūkį, ES institucijos, nacionalinės vyriausybės, regionų valdžios institucijos ir įmonės turi dėti **bendras pastangas** ir pakelti įsipareigojimus bei bendradarbiavimą į kitą lygmenį. Pagrindinis strateginių prioritetų įgyvendinimo įrankis bus Konkurencingumo koordinavimo priemonė. Įgyvendindama šią darbotvarkę Komisija glaudžiai ir reguliariai konsultuosis su suinteresuotaisiais subjektais, kad nustatytų prioritetines problemines sritis ir rastų būdų palengvinti verslo sąlygas. Ir toliau esminis bus socialinis dialogas.

Kelrodis nurodys Komisijos darbo kryptį visą šią kadenciją. Greitų konkurencingumo padidinimo būdų nėra. Kai kurios kelrodžio priemonės bus pateiktos netrukus ir gali greitai padaryti apčiuopiamą poveikį. Tačiau daugelis jų rezultatų duos vidutinės trukmės laikotarpiu ir dėl jų reikės nenukrypti nuo kurso. Su konkurencingumo kelrodžiu susijusios pažangos stebėsena vyks kasmet ir apie ją bus pranešama metinėje bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaitoje.

Dabar – palankus momentas, bet jis ilgai nesitęs. ES turi nuspręsti – veikti išvien, kad ateityje tvari gerovė būtų užtikrinta visiems, ar susitaikyti su susiskaldymu ir ekonomikos nuosmukiu.

Komisija ragina Europos Parlamentą, Tarybą, Europos Vadovų Tarybą ir socialinius partnerius patvirtinti konkurencingumo kelrodį ir aktyviai prisidėti prie jame numatytų iniciatyvų įgyvendinimo.